

Milla-Selina Jokinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Sairaanhoitaja YAMK
Opinnäytetyö, 2022

MAAHANMUUTTOTAUSTAISTEN OPISKELI- JOIDEN MIELENTERVEYDEN JA OPINTOJEN TUKEMINEN TOISEN ASTEEN OPINNOISSA

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

TIIVISTELMÄ

Milla-Selina Jokinen

Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden mielenterveyden ja opintojen tukeminen toisen asteen opinnoissa

81 sivua, 7 liitettä

Kevät 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sairaanhoitaja YAMK

Osallisuuden edistäminen ja sosiaalinen kuntoutus

Mielenterveys on tärkeä osa ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä. Huoli nuorten mielenterveydestä ja saatavilla olevista palveluista on ajankohtainen yhteiskunnallinen kysymys. Huomio on kiinnittynyt myös opiskelijoiden jaksamiseen koronapandemian myötä. Aikuistuvien nuorten mielenterveyden tukemisessa toisen asteen oppilaitokset ovat avainasemassa - opiskelijoiden tukeminen arkisessa ympäristössä, jossa opetellaan elämänhallintaa ja etsitään omia vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita, on tärkeää. Maahanmuutto ja kulttuurien monimuotoisuus kasvavat yhteiskunnassamme koko ajan. Monikulttuurisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta on keskeistä lasten ja nuorten kotoutuminen sekä hyvinvointi tässä ajassa.

Kirjallisuuskatsauksella oli tarkoitus koota tietoa siitä, kuinka maahanmuuttotaustaisia opiskelijoiden mielenterveyttä ja jaksamista tuetaan toisen asteen opintojen aikana, ja miten opiskelijoita voidaan tukea parhaiten. Tutkimuskysymykset muodostuivat yhteistyössä nuorten mielenterveysseura Yeesi ry:n Jaksaa jaksaa -hankkeen työryhmän kanssa, joka on ollut opinnäytetyön yhteistyökumppanina. Tutkimuskysymyksiin vastaavia artikkeleita etsittiin eri tieteellisistä tietokannoista erilaisilla hakusanayhdistelmillä ja lopullinen aineisto koostui suomen- ja englanninkielisistä julkaisuista. Opinnäytetyötä varten käytiin läpi yhteensä 15 tieteellistä tutkimusta: 6 hankkeen loppuraporttia, 8 artikkelia ja 1 väitöskirja. Tavoitteena oli tuottaa tietoa toisella astella opiskelevien maahanmuuttotaustaisten nuorten opiskeluhuvinvoinnista ja siitä, kuinka sitä voitaisi parhaiten tukea.

Kirjallisuuskatsauksen mukaan maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemiseen kuuluvat osallisuuden lisääminen ja opintoihin sitouttaminen, mielenterveys- ja elämänhallintataitojen tukeminen, siirtymävaiheen tuki ja valmentava koulutus, kielitietoinen oppimisympäristö ja kielellinen tuki, opettajan tuki ja oppilaanohjaus, mentorointi ja vertaistuki, perheen ja ystävien tuki sekä teknologia, sovellukset ja oppimisalustat oppimisen tukena. Toisen asteen opintojen aikaisen tuen kehittämiseksi tarvitaan opettajien lisäkoulutuksen ja moniammatillisen yhteistyön lisäämistä, monikulttuurisen ja kielitietoisen oppimisympäristön kehittämistä sekä resurssien kasvattamista.

Asiasanat: mielenterveys, jaksaminen, opiskelu, toinen aste, maahanmuutto

ABSTRACT

Milla-Selina Jokinen

Supporting the mental health and studies of students with an immigrant background in secondary education

81 pages, 7 appendices

Spring 2022

Diakonia University of Applied Sciences

Master's degree in social and health care

Promotion of Social Inclusion and Social Rehabilitation

Registered Nurse UAS

Mental health is an important part of a person's overall health. Concerns about the mental health of young people and the services available are a topical societal issue. Attention has also been paid to students' coping with the corona pandemic. Secondary schools have a key role in supporting the mental health of young adults – supporting students in an everyday environment where life management is learned, and their own strengths and interests are sought. Immigration and cultural diversity are growing in our society all the time. The integration and well-being of children and young people in this time is crucial for the future of a multi-cultural and equal society.

The purpose of the literature review was to find knowledge how to support the mental health and resilience of students with an immigrant background during their secondary education and what is the best way to support students. The research questions were formed in collaboration with the working group of the Yeesi Association of the Young People's Mental Health Association's Jaksaa jaksaa project, which has been a partner in the thesis. Articles corresponding to the research questions were searched in different scientific databases with different keyword combinations, and the final material consisted of publications in Finnish and English. A total of 15 scientific studies were reviewed for the thesis: 6 project final reports, 8 articles and 1 dissertation. The aim was to provide information about well-being of young people in a secondary education with a migrant background and how best to support it.

According to the literature review, support for students with a migrant background includes inclusion and engagement, support for mental health and life management skills, transition support and training, language-aware learning and language support, teacher support and student guidance, mentoring and peer support, the family's and friends' support. To develop support during secondary education, there is a need to increase in-service teacher training and multi-professional cooperation, to develop a multicultural and language-aware learning environment, and to increase resources.

Keywords: mental health, coping, studying, secondary education, immigration

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 MIELENTERVEYS NUORUUDESSA.....	6
2.1 Nuoruus ja varhaisaikuisuus elämänvaiheena	7
2.2 Mielenterveys hyvinvoinnin perustana.....	8
2.3 Oppilaitokset mielenterveyden tukena.....	10
3 MAAHANMUUTTOTAUSTAISET NUORET TOISEN ASTEEN OPINNOISSA.....	13
3.1 Maahanmuuttotaustaisten nuorten opiskelu.....	14
3.2 Maahanmuuttotaustaisten nuorten jaksamisen ja opiskeluhuvinvoinnin tukeminen.....	18
3.3 Mitä kuuluu? -koulutus opiskelijoiden tukena.....	20
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	21
4.1 Jaksaa jaksaa -hanke yhteistyökumppanina.....	22
4.2 Tutkimuskysymykset.....	23
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
5.1 Kirjallisuuskatsauksen aineisto.....	24
5.2 Kirjallisuuskatsauksen aineiston analysointi	25
5.3 Kirjallisuuskatsauksen eettisyys ja luotettavuus.....	26
6 MAAHANMUUTTOTAUSTAISTEN OPISKELIJOIDEN TUKEMINEN TOISEN ASTEEN OPINTOJEN AIKANA	27
6.1 Osallisuuden lisääminen ja opintoihin sitouttaminen	28
6.2 Mielenterveys- ja elämänhallintataitojen tukeminen	29
6.3 Siirtymävaiheen tuki ja valmentava koulutus.....	30
6.4 Kielitietoinen oppimisympäristö ja kielellinen tuki.....	31
6.5 Opettajan tuki ja oppilaanohjaus.....	33
6.6 Mentorointi ja vertaistuki.....	34
6.7 Perheen ja ystävien tuki	36
6.8 Teknologia, sovellukset ja oppimisalustat opiskelijan tukena.....	36
6.9 Toisen asteen opintojen aikaisen tuen kehittäminen.....	37

7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8 POHDINTA.....	44
8.1 Opiskelijakokemuksien keräämisestä tutkitun tiedon kokoamiseen	45
8.2 Ammatillisen osaamisen kehittyminen.....	48
8.3 Jatkotutkimustarpeet	49
8.4 Eettisyys.....	50
8.5 Pätevyys ja luotettavuus.....	51
LÄHTEET	53
LIITE 1. TUTKIMUSTEN YHTEENVETOTAULUKKO	63
LIITE 2. TIEDONHAKU JA VALINTATULOKSET.....	71
LIITE 3. KUTSUKIRJE I	73
LIITE 4. KUTSUKIRJE II.....	74
LIITE 5. TEEMAHAASTATTELUN RUNKO.....	75
LIITE 6. KYSELYLOMAKE SUOMEKSI	76
LIITE 7. KYSELYLOMAKE ENGLANNIKSI	79

1 JOHDANTO

Mielenterveys on ihmisen hyvinvoinnin perusta. Me kaikki voimme vaalia ja ylläpitää sitä. Psykoanalytikko Sigmund Freud (1856–1939) määritteli mielenterveyden kyvyksi rakastaa ja tehdä työtä. Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan (2005) mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa yksilö ymmärtää omat kyvyt, selviytyy normaalista stressistä, kykenee työskentelemään tuottavasti ja kykenee antamaan oman panoksensa yhteisölle. Kuten edellä olevat määritelmät osoittavat, mielenterveyden edistämisen tavat muotoutuvat kuitenkin aina ajassa ja kulttuurissa - sen mukaan, mitä milloinkin mielenterveydestä ajattelemme. (Kinnunen, 2009, s. 50.)

Maahanmuutto ja kulttuurien monimuotoisuus kasvavat yhteiskunnassamme koko ajan. Maahanmuuttotaustaiset ihmiset ovat erittäin moninainen ryhmä, ja he voivat olla lähtöisin monista eri maista ja kulttuuripiireistä. Suomeen muutetaan eri syistä ja eri alueilta. Tässä opinnäytetyössä maahanmuuttotaustaisilla nuorilla tarkoitetaan nuoria ja varhaisaikuisia, jonka vanhemmista tai huoltajista vähintään toinen on syntynyt ulkomailla. Maahanmuuttotaustainen nuori voi siis olla ensimmäisen sukupolven tai toisen sukupolven maahanmuuttaja. (Kivirauma ym. 2019, s. 24.) Maahanmuuttosukupolvien ja eri-ikäisten maahanmuuttajien tarpeisiin tulee kiinnittää huomiota: hyvinvointiyhteiskunnan palveluita tulee kehittää huomioiden yhdenvertaisuus ja siten rakentaa aidosti monikulttuurista yhteiskuntaa. (Tiilikainen, 2010, s. 65.) Suomen suuret kaupungit ovat monikielistyneet koko 2000-luvun ajan. Tämä näkyy myös eri oppilaitoksissa, joilla on nuorten maailmassa keskeinen ja tärkeä tehtävä. Oppilaitosten tulee avata tasa-arvoisia mahdollisuuksia koulutukseen ja työelämään, sekä tukea aktiivista kansalaisuutta ja hyvinvointia. (Lasonen ym., 2010, s. 85.) Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden opinnoissa jaksamiseen on tärkeä kiinnittää huomiota ja löytää sopivia menetelmiä nuorten tukemiseksi. Opiskelijoiden jaksamisen ja mielenterveyden tukeminen on tärkeää. Jokainen nuori kasvaa tiettyjen kehityskriisien läpi, ja ympäristö voi tukea sekä auttaa häntä selviytymään näistä kehitysvaiheista. (Kinnunen 2011, s. 23.)

Kiinnostus tämän opinnäytetyön aihepiiriin heräsi työskenneltyäni nuorten parissa psykiatrisena sairaanhoitajana, ja kokemuksista maahanmuuttotaustaisten perheiden kanssa työskentelystä. Opinnäytetyöprosessin aluksi otin yhteyttä nuorten mielenterveysseura Yeesi Ry:n luettuani mielenkiintoisesta ja ajankohtaisesta hankkeesta, jossa toimi mukana myös opiskelijoiden mielenterveyttä ja opiskelukykyä edistävän järjestö Nyyti Ry. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Yeesi Ry:n Jaksaa jaksaa-hankkeen kanssa, jossa on kehitetty erilaisia menetelmiä opiskelijoiden jaksamisen tueksi. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin, mitä mielenterveyttä ja opintoja edistävää tukea maahanmuuttotaustaiset nuoret saavat opintojen aikana ja pohtia, miten opiskelijoita voidaan parhaiten tukea.

2 MIELENTERVEYS NUORUUDESSA

Nuoruusikä on haastava kehitysvaihe ihmisen elämässä, mutta myös mahdollisuuksien ja kasvamisen aikaa. Kehitysvaihetta vievät eteenpäin monet muutokset, jotka liittyvät fyysiseen kasvuun, ajattelun kehittymiseen ja sosiaalisiin tekijöihin. Muutoksiin liittyy myös monenlaisia tekijöitä lähimpien ihmisten odotuksista aina yhteiskunnallisiin asioihin. Nuoruutta on aiemmin kuvattu kirjallisuudessa kriisien ja myllerrysten ajaksi, mutta uudempi tutkimustieto osoittaa, että valtaosa nuorista ei käy läpi mitään erityistä kriisiä, vaan kehitys ennemminkin jatkuvaa ja asteittaista. (Nurmi ym. 2018, s. 142.) Nuoren hyvinvointiin kuuluvat turvallisuuden ja hyvän olon tunne, sosiaaliset suhteet, luottamus muihin ihmisiin ja tulevaisuuteen suuntaaminen. Hyvinvoivalla nuorella on halua vaikuttaa omaan elämäänsä. Nuoruusiässä aivot kehittyvät merkittävästi aina noin 25. ikävuoteen asti. Pitkäjänteisyys, suunnitelmallisuus ja harkintakyky kehittyvät, ajattelu muuttuu siten että kokonaisuuksien hahmottaminen ja päättelykyky kehittyvät, mielialat vaihtelevat ja tunteet voimistuvat. (Hietala ym. 2010, s. 39, 42.) Nuoruus on haavoittuva aikaa, jolloin monenlainen ongelmakäyttäytyminen on yleisimmillään (Nurmi ym., 2018). Kuohuva kehitys, yritys hypätä suoraan aikuisuuteen tai kehityksen jarruttaminen ovat merkkejä siitä, että nuori on avun tarpeessa. Kuohuva kehitys voi ilmetä käytöshäiriöinä, epäsosiaalisuutena ja päihteiden käyttöä, joihin tulisi varhain puuttua. (Rantanen 2010, s.47.)

Aikuistuvien nuorten mielenterveyden tukemisessa toisen asteen oppilaitokset ovat avainasemassa: koulun henkilökunta näkee aitiopaikalta nuorten itsenäistymiskehityksen, oppimisen, vastoinkäymiset ja onnistumiset. Opiskelijoiden tukeminen arkisessa ympäristössä, jossa opetellaan elämänhallintaa ja etsitään omia vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita, on tärkeää. Opiskelijoiden mielenterveyttä voidaan edistää ja tukea esimerkiksi opiskelemalla mielenterveyteen liittyviä asioita ja käyttämällä erilaisia mielenterveyttä tukevia menetelmiä. (Haasjoki & Ollikainen, 2010, s. 12–15.)

Tuoreen kouluterveyskyselyn raportista selviää, että suurin osa nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja pitää koulunkäynnistä. Toisella asteella koulunkäynnistä

kertoi pitävänsä 66–77 prosenttia nuorista. Elämään tyytyväisyys on vähentynyt vuonna 2021 verrattuna vuoteen 2019. Kaikilla kouluasteilla nuoret kertoivat kohdallisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta; tytöistä noin kolmannes ja pojista noin kahdeksan prosenttia. Useat nuoret kokivat terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi; tytöistä lukiossa opiskelevista 32 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tytöistä 40 prosenttia. Pojilla osuudet olivat 17–19 prosenttia. Vuonna 2021 nuorten kokemus yksinäisyydestä myös lisääntyi verrattuna vuoteen 2019. Nuorten kokemukset koulukiusaamisesta vähenevät toiselle asteelle siirryttäessä. (THL tilastoraportti 30/2021.)

2.1 Nuoruus ja varhaisaikuisuus elämänvaiheena

Sanotaan, että nuoret ovat aikakautensa peili. Keskeiset historialliset tapahtumat ja ideologiat näkyvät ensin nuorten ajattelussa, ja yleistyvät vasta myöhemmin laajemmin yhteiskunnassa. Nuoruus on historiallisesti määrittävä ajanjakso, esimerkiksi ravinnon laadun parantuessa puberteetin alkamisikä on laskenut, ja nuoruuden alku on varhentunut. Nuoruus on ajanjaksona pidentynyt pitkälle kolmannelle vuosikymmenelle: jos nuoruuden päättymisen kriteerinä pidetään aikuisten keskeisten roolien saavuttamista, kuten työelämään ja lasten hankkimiseen ja kasvatukseen osallistumista, voidaan monien nuoruuden sanoa ulottuvan jopa neljännelle elinvuosikymmenelle. Nuoruuden pidentymiseen on vaikuttanut elinkeinorakenteen muutos ja koulutusten pidentyminen, sekä länsimaisissa yhteiskunnissa aikuistumisen muuttuminen yhä epämääräisemmäksi tapahtumaketjuksi. Ihmisen kolmatta vuosikymmenettä koskeva käsitteistö vaihtelee, ja sitä kuvaavana terminä käytetään sekä myöhäisnuoruutta että varhaisaikuisuutta. (Nurmi ym. 2018, s. 142–143.)

Nuoruusikä on siirtymäaikaa lapsuudesta aikuisuuteen. Kehityksellisesti nuori ei ole lapsi eikä aikuinen, vaan nuoruus on oma kehitysvaihe, jonka aikana tapahtuu fyysinen ja psyykinen kypsyminen. (Aalberg 2019, s.35.) Nuoruuden ja varhaisaikuisuuden ikämäärittelyt vaihtelevat eri kirjallisuudessa. Yleisesti ottaen nuoruus voidaan jakaa eri vaiheisiin, esimerkiksi nuoriin (12–17-vuotiaat) ja nuoriin aikuisiin (18–24-vuotiaat). Nuorina aikuisina voidaan joidenkin määritelmien mukaan myös pitää 17–27-vuotiaita. Joka tapauksessa lapsuuden, nuoruuden ja

varhaisaikuisuuden välille on vaikea vetää tarkkoja ikämääritelmiä; kyse on peräkkäisistä kehitysvaiheista, joiden kautta lapsi siirtyy aikuisuuteen. Kehitysvaiheet etenevät yksilöllisesti vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Kinnunen, 2011, s. 21–23.) Nuoruuden vaiheet voidaan jakaa myös esimerkiksi kehitystehtäviä tarkastelemalla varhaisnuoruuteen (11–14 vuotta), keskinuoruuteen (15–18 vuotta) ja jälkivaiheeseen (19–22 vuotta). Näiden ikävaiheiden kehitystehtäviä on varhaisnuoruudessa muuttuva suhde omaan kehoon, keskinuoruudessa muuttuva suhde omiin vanhempiin ja jälkivaiheessa lopullinen aikuisen persoonallisuuden eheytyminen. (Rantanen, 2010, s. 47.)

Nuoruus ja varhaisaikuisuus ovat tärkeitä ajanjaksoja elämässä: muutosten ja kasvamisen elämänvaihe, toinen mahdollisuus. Kehitys on suurelta osin psyykinen prosessi, jonka kulkua ja vaiheita on vaikea arvioida ulkoapäin. Nuoruutta kutsutaan myös ihmisen toiseksi mahdollisuudeksi, jolloin voidaan korjata lapsuuden kehityksen puutteita ja kulkea kohti eheämpää aikuisuutta. Ikävaihetta voidaan kuvata sekä yksilöitymis- että eriytymisprossina: nuoruudessa irrottaudutaan lapsuudesta ja löydetään oma persoonallinen aikuisuus. Yksilö liittyy yhteiskuntaan ja sosiaaliseen ympäristöön esimerkiksi opiskelun kautta. (Rantanen 2010, s. 46–48.) Nuoruusiässä persoonallisuusrakenteet muovautuvat uudelleen ja vakiintuvat aikuisuuteen siirryttäessä. Päämääränä on itse löydetty ja hankittu autonomia (Aalberg 2019, s. 35.) Nuori ohjaa omaa elämäänsä ja sen polkuja, asettaa tavoitteita ja tekee valintoja esimerkiksi koulutus- ja ammattivalinnan sekä harrastusten suhteen. Toivottuun ammattiin ja koulutukseen pääsy ei välttämättä onnistu. Tällöin nuori joutuu sopeutumaan tilanteeseen ja sopeuttamaan tilanteeseen omia tavoitteitaan ja toimintatapojaan. (Nurmi ym. 2018, s. 150.)

2.2 Mielenterveys hyvinvoinnin perustana

Mielenterveys on tärkeä osa ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä, ja sitä voidaan pitää hyvinvoinnin ja yhteisöissä toimimisen perustana. Maailman terveysjärjestö WHO (2010) määrittelee mielenterveyden hyvinvoinnin tilana, jonka ansiosta ihminen pystyy toimimaan omien kykyjensä mukaisesti, selviytymään elämään kuuluvista paineista ja kuormituksesta, työskentelemään tuotteliaasti ja antamaan panoksensa omalle yhteisölle. Mielenterveyteen liitetään usein käsitteitä

kuten hyvä elämä ja tasapainoinen mieli. Mielenterveydestä huolimatta elämässä voi olla ajoittaista ahdistusta, riittämättömyyden tunnetta, alakuloa tai diagnosoitua mielenterveyden häiriötä: erilaiset vaiheet kuuluvat elämään ja mielenterveys vaihtelee elämänkulun mukana.

Hyvän elämän ja toimintakyvyn edellytys on riittävän hyvä koettu terveys, riippumatta ihmisen synnyin- ja asuinmaasta tai etnisestä ryhmästä. Eri maissa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen terveysoikeudet eivät toteudu. Lähtömaan ja tulomaan kulttuurierot luovat monenlaisia haasteita sekä muuttajalle että vastaanottavalle yhteiskunnalle. Maahantulon syyt vaihtelevat, ja ihmisillä on erilaiset materiaaliset ja psykososiaaliset voimavarat asettua asumaan uuteen kotimaahan. Maahanmuuttajuuteen liittyviä elinoloja selittää terveyteen liittyvät sosiaaliset tekijät: maahantulon syy, maassa asuttu aika, ikä muutettaessa, lähtö- ja tulomaiden kulttuurinen etäisyys, uuteen kulttuuriin sopeutuminen, kulttuuriset käsitykset terveydestä ja sairaudesta, kieli-taito, kokemukset rasismista, syrjinnästä ja väkivallasta. Maahanmuuttotautaiset ihmiset voivat kokea syrjintää ja rasismia, ja nämä kokemukset vahingoittavat aina terveyttä ja lisäävät erilaisten mielenterveyden häiriöiden riskiä. Syrjinnällä tarkoitetaan sitä, että henkilö asetetaan muita huonompaan asemaan etnisen alkuperän, sukupuolen, iän, uskonnon vammaan, seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin vuoksi. Syrjintä perustuu mielikuviin ja ennakko-oletuksiin tiettyä väestön ryhmää kohtaan. Rasismi jakaa ihmiset uskomusten ja ideologioiden perusteella eriarvoisiin rotuihin, ja jotkin rodut nähdään muita parempina. Syrjintä ja rasismi voivat olla rakenteellista ja institutionaalista, joka voi ilmetä tietyn väestöryhmän heikompina elinoloina, heikompana työllistymisenä tai koulutusmahdollisuuksina, asuinalueiden eriytymisenä ja huonompina palveluina. Syrjinnän tai rasismin pelko voi estää maahanmuuttajien kanssakäymistä kantaväestön kanssa. (Malin & Suvisaari 2010, s. 135–137, 142.)

Elämässä on tärkeää olla suojaavia tekijöitä, sekä jaksamista että selviytymistä vahvistavia asioita. Näitä voimavaroja käytetään ja kulutetaan päivittäin, ja sen takia niitä tulee myös vahvistaa. (Erkko & Hannukkala 2013, s. 29.) Mielenterveyttä voidaan myös tarkastella mielenterveydenoireiden kautta, jotka usein ilmenevät nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa. Mielenterveyshäiriöt ilmenevät

erilaisina oireina, joita voivat olla esimerkiksi masennus, ahdistuneisuus, pakko-neuroottiset oireet, erilaiset pelot, psykosomaattiset oireet ja psykoottisuus. (Kin-nunen 2011, s.31–32.) Nuoruusikä on monien mielenterveydenhäiriöiden tyypilli-nen alkamisikä, ja on arvioitu että 20–25 prosentilla suomalaisista nuorista on jokin mielenterveyshäiriö. Tavallisimpia häiriöitä nuorilla ovat masennustilat, ah-distuneisuushäiriöt, käytöshäiriöt ja päihdehäiriöt. Ne ovat merkittävä riskitekijä nuoren tulevaisuutta ajatellen, ja ovat voimakkaasti yhteydessä syrjäytymiseen. (Haravuori ym. 2017, s. 13.)

Toiminta, joka tukee nuoren tasapainoista psyykkistä kehittymistä ja mielen voi-mavarojen vahvistumista on mielenterveyttä edistävää toimintaa. Ehkäisevä työ pyrkii estämään mielenterveyden häiriöiden syntymistä. Mielenterveyden edistä-mistä ja ehkäisevää työtä voidaan toteuttaa yhteiskunnan tasolla, kulttuurien ja normien tasolla, nuorten palveluissa, lähiympäristöjen tasolla, perheiden ja van-hemmuuden tukemisessa ja yksilötasolla nuorten kanssa. Ehkäisevän työn tar-koituksena on vähentää riskitekijöitä ja niiden vaikutusta sekä se pyrkii lisäämään suojaavia tekijöitä tai kasvattamaan resilienssiä eli selviytymistä vastoinkäymi-sistä. Ehkäisevän työn tasoja ja sitä toteuttavia tahoja on useita, ja siksi onkin tärkeää, että eri toimijoiden välinen yhteistyö ja perustason riittävä resurssointi huomioidaan. (Tamminen ym. 2019, s. 428–429.) Mielenterveys on tärkeä voi-mavara, ja sitä on syytä vaalia ja hoitaa. Mielenterveyden edistämiseen tähtäävä toiminta on keskeistä suojaavien tekijöiden vahvistamiseksi. Nuorten mielenter-veyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen sekä edistäminen on tärkeää.

2.3 Oppilaitokset mielenterveyden tukena

Opiskelijoiden mielenterveyspalvelut painottuvat mielenterveyttä tukevaan, en-naltaehkäisevään työhön ja lievien mielenterveyshäiriöiden oireiden hoitoon. Opiskeluhuollon kokonaisuuteen kuuluvat koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, opiskeluhuollon palvelut sekä psykologi ja -kuraattoripalvelut. Oppilaitoksilla on tärkeä rooli opiskelijoiden mielenterveyden ja opinnoissa jaksamisen tukemi-nessä. Hyvä opiskeluilmapiiiri ja opiskelijoille tarjottavat tukipalvelut ovat merki-tyksellisiä. Koko koulun henkilökunta, opettajat, psykologit, terveydenhoitajat, muu henkilökunta ja yhteisön jäsenet, voivat edistää opiskelijoiden

mielenterveyttä. Positiivinen opiskeluympäristö lisää hyvinvointia ja yhteisöön kuuluvuuden tunnetta ja se vahvistaa kykyä selviytyä haasteista sekä opiskeluun liittyvistä stressaavista tilanteista. Positiivinen psykososiaalinen opiskeluympäristö vähentää kiusaamista, pinnaamista ja poissaoloja sekä vähentää ennakkoluuloja, ahdistusta, masennusta ja motivaation puutetta. (Haravuori 2017 ym. s.172.)

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, ylläpitäminen sekä niiden edellytyksiä lisäävä toiminta koulu- ja oppilaitosyhteisöissä. (Hietanen-Peltola ym. 2019, s. 11–12.) Opiskeluterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut tulisi järjestää kokonaisuutena yhdessä muun kunnassa tehtävän mielenterveys- ja päihdetyön sekä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus asioida ja saada palvelunsa saman terveydenhoitajan ja lääkärin luota. Palveluiden tulee olla helposti saavutettavissa, ja niiden tulee painottua perus- ja lähipalveluihin, joita tuetaan tarvittaessa vaativan- ja erityistason palveluilla. Opiskeluterveydenhuollon järjestämisen vastuu siirtyi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa vuoden 2019 alussa kunnilta maakunnille. (Haravuori ym. 2017, 16–17.)

Opiskeluhollossa tulee järjestää opiskelijoille matalalla kynnyksellä helposti saavutettavia ja ehkäiseviä mielenterveyspalveluja. Näitä ovat mm. opiskelijan ja opiskelijayhteisön mielenterveyttä suojaavien tekijöiden vahvistaminen, psyykkisen hyvinvoinnin ja päihteettömyyden tukeminen, toimintakyvyn edistäminen, mielenterveyshäiriöiden ehkäiseminen, alkavan oireilun tunnistaminen ja opiskelijan tukeminen ennen oireilun etenemistä häiriöksi, puheeksi ottaminen sekä ohjaus ja neuvonta, opiskelijan tarpeen mukainen psykososiaalinen tukeminen, lievien ja komplisoitumattomien keskivaikeiden mielenterveyshäiriöiden hoitaminen, tarvittaessa jatkohoitoon ja muihin palveluihin ohjaaminen ja opiskelun sujumisen varmistaminen. (Haravuori 2017 ym. s.16–17.) Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen oppaassa Toisella asteella toimien oppilashuollon toiminnallinen kokonaisuus on kuvattu kuviossa 1 esitetyllä tavalla.

Kuvio 1. Oppilashuollon toiminnallinen kokonaisuus. Mukailten Laitinen, 2019.

Oppilaitoksissa opiskeluhooltoryhmällä on tärkeä tehtävä toisen asteen oppilaitoksien hyvinvointityössä. Opiskelutyöryhmän työskentelyä säätelevät ja ohjaavat mm. oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja terveydenhuoltolaki. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) määrittelee esiopetuksessa olevan lapsen, perusopetuksessa olevan oppilaan sekä lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeuden opiskeluhooltoon. Laissa säädetään myös opiskeluhoollon järjestämisestä ja toimintatavoista. Lain tarkoituksena on mm. edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia, opiskelukykyä ja osallisuutta, ehkäistä ongelmien syntymistä, turvata varhainen tuki, edistää koulu- ja opiskeluyhteisön sekä ympäristön hyvinvointia ja yhteisöllistä toimintaa, turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoollonpalveluiden saatavuus ja laatu sekä vahvistaa

opiskeluhuollon toteuttamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Opiskeluhooltoryhmään kuuluu opetushenkilöstön lisäksi opiskeluterveydenhuoltoa, psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä opiskelijoita ja huoltajia edustavia jäseniä. Moniammatillisen työryhmän työskentely on ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä, ja työn kohteena voi olla ryhmä tai koko yhteisö. (Hietanen-Peltola ym. 2019, s. 22.) Tavoitteena on turvata yksilökohtainen varhainen tuki sitä tarvitseville. Yhteisöllinen opiskeluhoolto edistää opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä yhteisön hyvää vuorovaikutusta ja osallisuutta. Yksilökohtainen opiskeluhoollon tavoitteena on seurata ja edistää opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia ja opintojen etenemistä sekä kasvua aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään. Se sisältää opiskelijalle annettavat palvelut eli opiskeluterveydenhuollon, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelut, erityisoppilaitoksissa järjestettävät sosiaali- ja terveysterveyst palvelut sekä moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä toteutettavan työn. (Hietanen-Peltola ym. 2019, s. 11–12, s. 22.)

3 MAAHANMUUTTOTAUSTAISET NUORET TOISEN ASTEEN OPINOISSA

Termiä maahanmuuttaja on arvosteltu siitä, että se pitää yllä jakoa ”meihin” suomalaisiin ja ”muihin” ulkomaalaisiin. Maahan muuttaminen tulisi nähdä yhtenä asiana ihmisen taustassa. Sitä ei tulisi nähdä ihmisen ensisijaisena piirteenä, jonka perusteella hänet voi luokitella kuuluvaksi yhtenäiseen ryhmään (Rask 2017, s. 255–260). Maahanmuuttajista, maahanmuuttotaustaisista tai monikulttuurisuudesta puhuttaessa tulisi pitää mielessä, että eri kategoriat eivät välttämättä sulje toisiaan pois. Henkilö voi esimerkiksi olla samaan aikaan sekä maahanmuuttaja että suomalainen. (Kivirauma ym 2019, s. 20.) Maahanmuuttotaustaiset ihmiset ovat erittäin moninainen ryhmä. He voivat olla lähtöisin eri maista ja kulttuuripiireistä, osa Suomea vastaavista ja osa Suomesta selvästi

poikkeavista oloista. Suomeen muutetaan eri syistä ja erilaisilta alueilta tulleiden joukossa on eri-ikäisiä ja eri tavalla kouluttautuneita ihmisiä.

Maahanmuuttotaustaisista nuorista puhutaan tässä opinnäytetyössä sekä ensimmäisen polven maahanmuuttajista, että toisen polven maahanmuuttajista eli maahanmuuttajien lapsista. Suuri joukko Suomessa kasvavia nuoria kiinnittyy suomalaisen yhteiskunnan lisäksi myös toiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan, koska heidän vanhempansa ovat muuttaneet Suomeen toisesta maasta (Peltola 2010, s. 66). Maahanmuutosta syntyneet muutokset haastavat perheiden sisäisiä suhteita eri tavoin. Maahanmuuttotaustaisten nuoren kotoutumisessa hyvillä perhesuhteilla on tärkeä merkitys, ja vanhempien emotionaalinen tuki on nuorelle erityisen tärkeää silloin, kun kodin ulkopuoliset sosiaaliset verkostot ovat vielä heikot. (Leinonen 2013, s.12.)

Vuonna 2014 Suomessa alle 30-vuotiaista oli 4,8 % ensimmäisen polven maahanmuuttajia, eli ihmisiä, jotka kuuluvat Suomen väestöön, mutta ovat syntyneet ulkomailla. Eniten maahanmuuttajia oli 25–29-vuotiaissa, reilu kymmenesosa. Vähiten maahanmuuttajia oli puolestaan alle 7-vuotiaiden ikäryhmässä, 1,6 prosenttia. Toisen sukupolven maahanmuuttajia oli Suomessa vuonna 2014 alle 30-vuotiaista 2,5 %. Maahanmuuton ja maastamuuton vaikutuksien lopputuloksena ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen väestöstä on kasvussa. (Moisio ym. 2016, s. 39.) Pääkaupunkiseudulla maahanmuuttotaustaisten asukkaiden määrä on kasvanut nopeasti. Esimerkiksi Helsingissä väestöennusteen mukaan vuonna 2030 joka viides helsinkiläinen koululainen on vieraskielinen ja Vantaalla vuonna 2020 vieraskielisiä oli 21,6 prosenttia väestöstä. (Leinonen 2013, s. 9; Parviainen 2021, s.11.)

3.1 Maahanmuuttotaustaisten nuorten opiskelu

Monikulttuurisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeistä on erityisesti lasten ja nuorten kotoutuminen ja hyvinvointi. Nuorten kuuluminen ja sitoutuminen yhteiskuntaan on koko ajan ajankohtainen aihe. Maahanmuuttotaustaisten nuorten elämään sisältyy enemmän kouluttautumiseen ja työmarkkinoille siirtymiseen liittyvää epävarmuutta kuin muilla nuorilla. (Alitolppa-Niitamo

& Leinonen 2013, s. 96–97.) Suomeen muuttaneiden lasten ja nuorten kouluttaminen, työllistyminen ja hyvinvointi kantaväestöä vastaavalla tasolla ovat suomalaisessa yhteiskunnassa keskeisiä kotouttamispolitiikan tavoitteita. (Leinonen 2013, s. 9.)

Suomessa peruskoulun päättymistä seuraa jatko-opintoihin siirtymisen nivelvaihe, jonka käy läpi koko ikäluokka, kun laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021. Jatkossa oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon. Oppivelvollisuusiän nostaminen 18 vuoteen ja oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle edellyttää sen varmistamista, että kaikilla perusopetuksen päättävillä on toisen asteen opinnoissa tarvittavat tiedot, taidot ja osaaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.). Esimerkiksi vuonna 2016 peruskoulun päätti 57 615 nuorta, joista lähes kaikki hakivat toisen asteen koulutukseen. (Myllyniemi & Kiilakoski 2017, s. 27–28). Viime vuosina on tapahtunut huomattavaa kehitystä siinä, että yhä useampi hakeutuu toisen asteen opintoihin peruskoulun 9. luokan päätyttyä. Vuonna 2019 peruskoulun 9. luokan päättäneitä oli 59 000 ja lähes kaikki hakivat välittömästi jatko-opintoihin, 1 prosentti jätti hakematta. Alle 18-vuotiaista peruskoulun päättäneistä 2,4 prosenttia eli vajaa 1400 oppilasta ei jatkanut koulutuksissa vuonna 2019. Lukiokoulutuksessa jatkoi 54 prosenttia, ammatillisessa koulutuksessa 40 prosenttia, perusopetuksen lisäopetuksessa eli 10-luokalla 1 prosentti ja valmentavissa tai valmistavissa koulutuksissa 2 prosenttia. Kaikkiaan 1900 peruskoulun päättäneitä jäi kaikkien koulutusten ulkopuolelle, heistä 1400 oli alle 18-vuotiaita. (SVT 10.12.2020.)

Peruskoulun jälkeisen tutkinnon puuttuminen on kuitenkin Suomessa kansainvälisesti tarkasteltuna ongelmallista, mihin vaikuttavat toisen asteen oppilaitosten keskeyttämismäärät. Lukuvuonna 2018–2019 nuorille suunnatussa lukiokoulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 3,0 ja ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa 9,4 (SVT 12.3.2021). Ongelma on ollut myös rakenteellinen: esimerkiksi vuonna 2015 peruskoulun päättäneistä toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäi vajaa kolme prosenttia, kun vieraskielisten osuus oli yhdeksän prosenttia. Helsingissä tilanteen korjaamiseksi on positiivisen erityiskohtelun mallin kautta saavutettu hyviä tuloksia toisen asteen opintoihin jatkamisen suhteen. Vuonna 2016

Suomen 20–29-vuotiaista 17 prosenttia oli vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa. (Myllyniemi & Kiilakoski 2017, s. 27–28.)

Nuorten elämänkulkuun kuuluu siis luonnostaan monia koulutukseen liittyviä siirtymävaiheita. Koulutukseen liittyvien siirtymien ohjaamisen ja tukemisen käytännöt vaihtelevat eri maiden välillä. Siirtymäjärjestelmä kehystää nuorten yksilöllisiä koulutuspolkua. Koulutusjärjestelmän sisällä näitä ovat esimerkiksi opinto-ohjaus, neuvontapalvelut, yhteishakujärjestelmä peruskoulun päättötodistuksen merkitys jatko-opinnoille sekä koulutuspaikkojen alueellinen jakautuminen. (Kivirauma ym. 2019, s. 17.) Peruskoulun jälkeen alkaa toisen asteen opinnot ja tämän jälkeen mahdollisesti siirtymä jatko-opintoihin. Valinnat eri koulutusvaihtoehtojen välillä sisältävät mahdollisuuksia ja riskejä. Nämä mahdollisuudet ja riskit liittyvät yksilöllisiin valintoihin, rakenteellisiin mahdollisuuksiin ja sosiaalisiin reitteihin. Näitä asioita voi tarkastella maahanmuuttajuuden tuomasta erityisyydestä käsin: osa maahanmuuttotauustaisista nuorista kiinnittyy koulutukseen, toisille kiinnittymiseen vaikuttavat kasautuvat tekijät, kuten kielelliset haasteet tai perhe-taustaan liittyvät seikat. Yleisesti ottaen ajatellaan, että toinen sukupolvi on maahanmuuttotauustaisien kotoutumisen mittari – ensimmäinen askel kotoutumiseen on koulutus (Kilpi 2010, s.110). Kansainvälisesti tarkasteltuna tutkimuksissa on todettu, että maahanmuuttotauustaiset perheet arvostavat koulutusta. Kuitenkin maahanmuuttotauustaisien vanhempien lapset menestyvät usein huonommin koulussa kuin valtaväestön lapset. Kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että vanhempien sosioekonominen asema selittää suuren osan ryhmien koulutuseroista. Koulumenestystä kohentavat valtaväestön kielen hallinta, yhteiskunnan järjestelmien tuntemus sekä vanhempien tuki. Syrjintä ja rasismi taas näyttävät heikentävän koulumenestystä. Myös Suomessa vanhempien sosioekonominen asema on havaittu tärkeäksi ryhmien koulutuseroja selittäväksi tekijäksi. (Teräs & Kilpi-Jakonen 2013, s. 185.)

Maahanmuuttotauustaisien nuorten osaaminen on tutkimusten mukaan ollut Suomessa suhteellisen heikkoa verrattuna Eurooppaan ja muuhun OECD-maihin. OECD tarkoittaa taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöä, joka on kehittyneiden markkinatalousmaiden yhteistyöjärjestö ja siihen kuuluu 37 jäsenmaata. (STM i.a.). Haasteena ovat erityisesti nuorten osaamisen taso, koulutukselliset

siirtymät ja toisen asteen opintojen loppuun saattaminen. (Puukko ym., 2019, s. 4.) Maahanmuuttotaustaisten nuorten kouluttautuminen on koulutuspolitiikan keskeisiä kysymyksiä, ja opintojen tukeminen, keskeyttämisen ehkäiseminen sekä ammatillisten polkujen löytäminen on tärkeää. Erot maahanmuutto- ja suomalaistaustaisten nuorten välillä korostuvat erityisesti heikompia arvosanoja saavien nuorten keskuudessa. Maahanmuuttotaustaisilla nuorilla on keskimääräistä suurempi riski jäädä ilman toisen asteen tutkintoa, koska osa heistä jää yhteishaussa ilman toisen asteen opiskelupaikkaa tai he keskeyttävät opintonsa. Opintojen keskeyttämistä on selitetty esimerkiksi epäonnistuneella yhteishauulla, lisäopetuksen vierastamisella (kymppiluokka) ja opintojen aloittamisella muita matalammalla peruskoulun aikaisella koulumenestyksellä tai heikoimmilla opiskeluvalmiuksilla. (Kalalahti ym. 2017, s.33–34.) Tilastokeskuksen tutkimushankkeen raportissa (2015) sanotaan, että ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Vuonna 2014 Suomessa vakinaisesti asuvia 15–34-vuotiaita nuoria ja nuoria aikuisia oli yhteensä 1 346 000. Heistä 8,4 % (114 000) oli ulkomaalaistaustaisia. Saman vuonna Suomessa asuneista ulkomaalaistaustaisista nuorista suurempi osuus oli keskeyttänyt koulunkäynnin varhain tai oli kokonaan työn ja koulutukseen ulkopuolella suomalaistaustaisiin nuoriin verrattuna. Korkeakoulutettuja oli ulkomaalaistaustaista nuorista saman verran kuin suomalaistaustaisista. (Larja ym. 2015, s. 55–56.) Vuonna 2020 kaikkiaan 10 prosenttia opiskelijoista oli vieraskielisiä, joista perusasteen jälkeisessä tutkintoon johtavassa koulutuksessa oli 82 200 opiskelijaa. Vieraskielisellä opiskelijalla tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. (SVT 22.10.2021.)

Maahanmuuttotaustaisten nuorten opiskeluhuvinvoinnin tukeminen on siis tärkeää monestakin eri näkökulmasta. Riittävällä tuella voitaisiin vaikuttaa siihen, että toisen asteen opinnot eivät keskeytyisi ja opiskelija saisi riittävästi tukea elämänvaiheessa, jonka tiedetään olevan haasteellista ja vaativaa kasvun sekä kehityksen aikaa. Nuoruudessa saatu riittävä tuki ja onnistuminen opinnoissa kantavat pitkälle tulevaisuuteen.

3.2 Maahanmuuttotaustaisten nuorten jaksamisen ja opiskeluhyvinvoinnin tukeminen

Maahanmuuttotaustaisista nuorista puhuttaessa viitataan joukkoon hyvin eritaustaisia ihmisiä. Maahanmuuttaja on kaikkia maasta toiseen muuttavia ihmisiä koskeva yleiskäsite, ja maahanmuuttoon liittyvät tekijät voivat olla hyvin erilaisia. Maahanmuuttotaustaisten joukkoon voidaan ajatella myös kuuluvan toisen polven maahanmuuttajat eli maahanmuuttajien lapset. Monikulttuurinen tausta asettaa nuorille lisähaasteita nuoruusikään liittyvien kehityskriisien lisäksi: omaa identiteettiä rakennetaan perheen ja valtakulttuurin välimaastossa. (Haasjoki & Ollikainen 2010, s. 32.) Maahanmuuttajaperheiden lapsista saatiin ensimmäistä kertaa tietoa kouluterveyskyselyssä vuonna 2013. Kyselyssä ilmeni ensimmäisen sukupolven maahanmuuttotaustaisista nuorista peruskoulun yläluokilla seuraavaa: he kokivat terveytensä heikommaksi kuin muut nuoret, olivat yleisemmin väsyneitä ja oireilivat muita nuoria yleisemmin. Heillä oli muita yleisimmin myös ahdistuneisuutta ja koulu-uupumusta. (Kerckänen & Säävälä, 2015, s. 20.)

Maahanmuuttotaustaisten nuorten tilanne vaihtelee tausta riippuen. Yleisesti ottaen kotoutuminen on suomen kielen opiskelua, oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämistä, uuden identiteetin muodostumista ja jatko-opiskelua. Oma paikka pitää löytää sekä kodin ulkopuolella että perheen sisällä uusien normien ja rooli-odotusten paineessa. Nuoret, joilla on jatko-opiskeluja ajatellen puutteelliset suomen kielen taidot, ovat yleensä tulleet maahan vasta lähellä murrosikää tai myöhemmin. (Kosonen 2006, s.149–152.) Nuorten positiivisen mielenterveyden, pystyvyyden kokemuksen ja myönteisen identiteetin vahvistamiseen liittyvää tutkimusta on tehty laajalla kentällä. Mielen hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyvät tutkimukset ja interventiot keskittyvät usein koulumaailmaan, koska koulu on kokonaisvaltainen osa nuorten päivittäistä elämää ja usein erilaiset mielenterveyteen liittyvät ongelmat tulevat kouluympäristössä ilmi. Ulkomailla ja Suomessa tehdyt tutkimukset osoittavat, että maahantulon jälkeen nuorten mielen hyvinvoinnin rakentumisessa on keskeistä sosiaaliset verkostot, vuorovaikutuskokemukset, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja harrastusmahdollisuudet. (Kerckänen & Säävälä, 2015, s. 47.)

Maahanmuuttotaustaisten nuorten opiskeluhyvinvoinnin tukeminen on tärkeää. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja terveyttä järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja, joihin sisältyy mielenterveystyö. Mielenterveystyön tavoitteena on vahvistaa mielenterveyttä ja vähentää mielenterveyteen kohdistuvia uhkia: siihen kuuluvat mielenterveyttä edistävä työ, mielenterveyden häiriöiden ehkäisy ja mielenterveyspalvelut. Ehkäisevällä mielenterveystyöllä tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on vahvistaa yksilön ja yhteisön mielenterveyttä suojaavia tekijöitä ja rakenteita; vastaavasti tavoitteena on vähentää yksilön tai yhteisön mielenterveyttä vaarantavia tekijöitä. Opiskeluterveydenhuollossa tulee järjestää opiskelijoille matalalla kynnyksellä helposti saavutettavia opiskeluhyvinvointia tukevia palveluja. Toisen asteen opiskeluhoitoa toteutetaan monialaisesti opiskeluhoitoryhmässä. (Haravuori ym., 2017, s 16.) Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseksi kootaan tapauskohtaisesti monialainen asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmän kokoa usein opiskeluhoollon kuraattori, mutta esimerkiksi terveydenhoitaja tai lääkäri voi koota ryhmän silloin, kun asia koskee terveyttä tai terveydenhuoltoa. Myös oppilaitoksen opinto-ohjaaja tai erityisopettaja voi tarvittaessa toimia ryhmän kokoajana. Asiantuntijaryhmään kuuluu tarpeen mukaan joitakin seuraavista ammattihenkilöistä: terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, opinto-ohjaaja ja opiskelijan ryhmäohjaaja tai muu siinä tilanteessa keskeinen vastuupettaja. Monialaisen opiskeluhoitoryhmän jäsenillä on oikeus konsultoida asian kanalta tärkeitä asiantuntijoita, kuten erikoisalalan lääkäreitä. (Kuitunen & Kumpulainen 2019, s. 468.)

Oppaassa Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät (THL 2017) sanotaan, että oppilaitoksella on tärkeä rooli mielenterveyden edistämässä ja opiskeluhyvinvoinnin tukemisessa. Mielenterveyden edistäminen on kaikkien opiskelijoiden kanssa työskentelevien vastuulla; kaikki yhteisön jäsenet voivat olla opiskelijoiden mielenterveyden ja opiskeluhyvinvoinnin edistämisen puolestapuhujia. Positiivinen opiskeluympäristö lisää hyvinvointia ja kuuluvuuden tunnetta sekä vahvistaa kykyä selviytyä haasteista ja stressiä aiheuttavista tekijöistä. Myönteiset kokemukset opiskelusta lisäävät opiskelijan itseluottamusta ja varmuutta. Mielenterveyttä opiskeluympäristössä voidaan edistää ja tarkastella eri osa-alueiden

kautta. Mielenterveyden edistämisen osa-alueet voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

- 1) Yksilölliset taidot: stressinsietokyvyn, elämänhallinnantaitojen ja selviytymisstrategioiden kehittäminen
- 2) Sosiaaliset taidot: ihmissuhdetaitojen kehittäminen, hyvät ja terveet vuorovaikutussuhteet sekä vahva sosiaalinen verkosto
- 3) Ympäristö: positiivinen, turvallinen ja tukea tarjoava opiskeluympäristö

(Haravuori ym., 2017, s. 173.)

3.3 Mitä kuuluu? -koulutus opiskelijoiden tukena

Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry:n ja opiskelijoiden mielenterveyttä ja opiskelukykyä edistävän järjestön Nyyti ry:n vuonna 2019 alkaneessa Jaksaa, jaksaa? -hankkeessa on kehitetty Mitä kuuluu? -koulutuskokonaisuus. Koulutus on otettu käyttöön joissakin toisen asteen oppilaitoksissa valtakunnallisesti, ja se on suunniteltu hyödynnettäväksi osana opetusta toisen asteen oppilaitoksissa ja nuorten ryhmien kanssa. Koulutusmateriaali on netissä vapaasti saatavilla ja koulutuksen ohjaajana voi toimia opettaja, ryhmäohjaaja, opinto-ohjaaja tai koulun henkilökunnan jäsen. Ohjaajille on myös netissä vapaasti saatavilla oleva, hankkeessa laadittu opas, jossa on tietoa Mitä kuuluu? -koulutusten sisällöistä ja ryhmien voimavaralähtöisestä ohjaamisesta.

Koulutuksen teemat ovat: mielenterveys- ja tunnetaidot, uupumus ja jaksaminen, sosiaaliset taidot ja yhteisöllisyys sekä puheeksi ottaminen ja avun hakeminen. Teemat on jaettu neljään moduuliin. Jokainen moduuli sisältää oman noin 30 minuutin kestoisen videon, joka katsotaan ja käydään läpi ohjaajan johdolla. Koulutuksen ohjaajana voi toimia opettaja, ryhmäohjaaja, opinto-ohjaaja tai muu oppilaitoksen henkilökunnan jäsen. Tarkoituksena on yhdessä opiskelijoiden kanssa tutustua teemoihin sekä keskustella niistä. Osiot muodostuvat siis videoista, joissa käydään läpi kunkin teeman teoriaosuus ja ohjeet harjoituksiin tai keskusteluihin, keskusteluista parin tai pienryhmän kanssa ja itsenäisesti tehtävistä harjoituksista. Ohjaaja ohjaa koulutuksen kulkua eteenpäin ohjeiden

mukaisesti. Osioita voidaan käydä läpi yksi kerrallaan eri aikoina, tai useampi peräkkäin riippuen siitä, kauanko aikaa on käytettävissä. (Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry, ia.).

Ohjaajan oppaassa ohjeistetaan, että ennen Mitä kuuluu? -koulutusten vetämistä on hyvä tutustua edistävään ja voimavaralähtöiseen mielenterveystyöhön, lukea Yeesin vinkkejä mielenterveysteeman käsittelyyn ja tutustua turvallisemman tilan periaatteisiin. Edistävän ja voimavaralähtöisen mielenterveystyön periaatteilla tarkoitetaan Yeesin oppaassa seuraavaa:

Mielenterveys on voimavara, osa terveyttä ja tärkeä yksilön hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta. Mielenterveyden edistäminen on toimintaa, joka tukee hyvän mielenterveyden toteutumista, ja jonka tavoitteena on vahvistavien ja suojaavien tekijöiden lisääminen. Siksi mielenterveydestä pitää puhua myös kriisien ja ongelmien ulkopuolella. Mielenterveyden edistämällä voi olla yhteisön positiivisen mielenterveyden lisäämisen kautta myös mielenterveyden häiriöitä ehkäisevä vaikutus. Mielenterveys on resurssi ja voimavara, jota omalla tekemisellä voi vahvistaa. Mielenterveyden voimavaroja voi kasvattaa arjen valinnoilla ja pienillä päätöksillä, jotka vaikuttavat jokapäiväiseen jaksamiseen. Iloa, voimaa ja mielihyvää tuottavat asiat lisäävät hyvinvointia ja luottamusta omiin kykyihin. Mielenterveyden voimavaroja voi vahvistaa monella eri tapaa. Onnistumisen kokemukset vahvistavat itsetuntoa. Kohtaamiset toisten ihmisten kanssa, ajatusten ja tunteiden jakaminen, luovuus ja itsensä toteuttaminen vaikuttavat päivittäiseen hyvään oloon. Huomion kiinnittäminen ympäristöön voi auttaa löytämään pieniä ihmeellisiä asioita, jotka tuottavat iloa. Uuden oppiminen tuottaa mielihyvää ja oivalluksia. Hyvän tekeminen vahvistaa omaa hyvää oloa, mutta antaa myös toiselle hyvän mielen. On hyvä muistaa, että myös rentoutumiselle, laiskottelulle ja vain olemiselle tulee jäädä aikaa. (Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry, i.a).

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen avulla tuoda esiin, mitä tukea maahanmuuttotaustaisille opiskelijoille on tarjottu toisen asteen opinnoissa ja kuinka heidän jaksamistansa sekä mielenterveyttä opintojen aikana voitaisiin

tukea parhaiten. Opinnäytetyön tavoitteena on kootun tiedon perusteella ymmärryksen ja osaamisen lisääminen maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemiseksi, sekä mahdollistaa Jaksaa jaksaa -hankkeessa jaksamisen tukemiseen tarkoitettun koulutusmateriaalin laajempi ja monipuolisempi käyttö kaikissa opiskelijaryhmissä opinnäytetyössä raportoidun tiedon avulla.

4.1 Jaksaa jaksaa -hanke yhteistyökumppanina

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry. Yeesi ry toimii päätoteuttajana ja Nyyti ry osatoteuttajana Jaksaa jaksaa? -hankeessa (2019–2021), jonka tarkoituksena on vähentää lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien nuorten kokemaa uupumusta, ja lisätä opiskeluintoa hankkeessa kehitettävien toimenpiteiden avulla. Hankkeen tarkoituksena on luoda toimintaa, toimintamalleja ja koulutusta, joiden avulla opiskelijat ja oppilaitoksen henkilökunta voisivat lisätä nuorten opiskeluintoa, tunnistaa opiskelu-uupumusta ja vähentää kuormitusta. Hankkeen toimenpiteitä on mallinnettu kahdessa pilottioppilaitoksessa. Hankkeessa yhteistyökumppaneina toimivat Suomen Mielenterveysseura, Suomen Lukiolaisten Liitto, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry, Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry, Helsingin yliopistolta Katariina Salmela-Aro ja Kati Puukko, Kulosaaren yhteiskoulun lukio ja Vantaan ammattioppilaitos Varia. Hanke on Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen rahoittamaa toimintaa. (Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry, ia.)

Jaksaa jaksaa -hankkeessa kehitetty Mitä kuuluu? -koulutuskokonaisuus käsittelee teemoja mielenterveys- ja tunnetaidot, uupumus ja jaksaminen, sosiaaliset taidot ja yhteisöllisyys sekä puheeksi ottaminen ja avun hakeminen. Hankkeessa on noussut esiin huoli siitä, onko koulutus kaikkien opiskelijaryhmien saatavilla, ja erityisesti on noussut esiin maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden saavutettavuuden näkökulma.

4.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset muodostuivat yhteistyössä nuorten mielenterveysseura Yeesin Jaksaa jaksaa -hankkeen työryhmän kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta siitä, että maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden huomioiminen jaksamisen ja opintojen tukemisessa olisi tärkeää. Opiskelijoille suunnattuja koulutuksia ja tukimuotoja tulisi kehittää niin, että kaikki opiskelijaryhmät voitaisiin huomioida paremmin. Tutkimuskysymyksillä on tarkoitus löytää tietoa siihen, kuinka maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita voitaisiin tukea opintojen aikana paremmin ja minkälaisia tarpeita tutkimuksissa nousee esiin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Millaista tukea maahanmuuttotaustaiset toisen asteen opiskelijat saavat opintojensa aikana?
- 2) Miten maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita voidaan tukea parhaiten opintojen aikana?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön menetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen tekemiselle voi olla useita syitä, ja kirjallisuuskatsauksia on erilaisia. Kirjallisuuskatsauksia tehdään eri tarkoituksiin ja pääsääntöisesti katsaustyyppit jaetaan kuvaileviin katsauksiin, systemaattisiin kirjallisuuskatsauksiin ja määrälliseen sekä laadulliseen meta-analyysiin. Tämä opinnäytetyö on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Sen tarkoituksena on rakentaa kokonaiskuvaa tietystä asiakokonaisuudesta. (Stolt ym. 2016, s. 8, Salminen 2011, s.3.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on siis yleiskatsaus, jonka tarkoituksena on tiivistää aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Katsauksen analyysin muoto on kuvaileva synteesi, jonka yhteenveto tehdään ytimekkäästi ja johdonmukaisesti. (Salminen 2011, s.7.) Nopean kirjallisuuskatsauksen (rapid review) kohteena on jonkin käytännöllisen pulman

ratkaiseminen tutkimuskirjallisuuden avulla. Katsauksella on selvä yleinen tarkoitus ja kysymyksenasettelu, johon vastausta etsitään. Se kohdistuu etukäteen määritettyyn käsitteeseen. Nopealla katsauksella pyritään tavoittamaan laadukkaat lähteet ja sen keskeinen lähtökohta on asetettu kysymys, johon etsitään vastausta erilaisia lähestymistapoja yhdistellen. (Stolt ym. 2016, s. 11–12.) Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsauksen avulla etsitään vastausta siihen, millaista tukea toisen asteenmaahanmuuttotoustaist opiskelijat saavat opintojensa aikana ja miten maahanmuuttotoustaist opiskelijoita voidaan tukea parhaiten.

5.1 Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Tiedonhaku käynnistyi yksilöohjauksella Diakin Helsingin kampuksen kirjastossa. Tieodonhaussa käytettiin Finna-kirjastoa, EBSCOhost-, (ERIC-, Education source-, Academic search ultimate-, Sociology source ultimate-) ja ProQuest -tietokantoja. Hakusanoina ensimmäisessä haussa olivat: immigrant*, refugee, migrant, secondary education, vocational education, secondary school, trade school, career college, college, support, supporting, assistance, help, guidance, manage, cope, mental health, psychosocial support, maahanmuuttaja, opiskelu, koulutus, tuki, jaksaminen, mielenterveys, maahanmuuttajanuori, tukeminen. Toisessa haussa hakusanat olivat: immigrant, student, secondary education, vocational education, college, high school, support, manage, guidance

Sisäänottokriteereinä olivat suomen- tai englanninkielisyys, julkaisuvuosi välillä 2012–2021 sekä tutkimuksen vapaa saatavuus. Lisäksi katsottiin, että tutkimus oli tehty maassa missä on Suomen koulutussysteemiä vastaavat tai sitä lähellä olevat olosuhteet toisella asteella eli ammattioppilaitoksissa tai lukiossa. Mukaan otettiin muutama tutkimus, joka oli tehty peruskoulussa, sillä sisällöllisesti ne sopivat aiheeseen, ja sopivat hyvin kuvaamaan joitakin tukemisen menetelmiä ennen siirtymää toiselle asteelle. Pyrkimyksenä oli, että mukana olisi monipuolisia ja tuoreita tutkimuksia erityisesti Suomesta ja muista pohjoismaista; Yhdysvalloista tutkimuksia löytyi kuitenkin eniten ja mukaan valikoitui myös tutkimukset Kanadasta ja Irlannista, jossa niitä oli runsaasti tehty maahanmuuttoon liittyen. Löydetty aineisto käytiin huolellisesti läpi ja valikoiduista ydindokumenteista

käytiin läpi niiden lähdeluettelot. Haussa hyödynnettiin myös Google Scholaria. Mukana aineistossa on tutkimuksia, artikkeleita ja hankeraportteja.

Tutkimuksia hakusanoilla löytyi paljon, ja ensimmäiset haut tuottivat yhteensä ESBCOhostissa 6186, ProQuestissa 609 ja Finnassa 161 hakutulosta. Toisilla hakusanoilla löytyi ESBCOhostissa 2023 ja ProQuestissa 554. Haku tuotti paljon tutkimusta johonkin tiettyyn maahanmuuttotaustaiseen ihmisryhmään liittyen sekä paljon opetusmenetelmiin ja erilaisiin ohjelmiin liittyvää tutkimusta, painotuen englannin kielen oppimiseen. Tutkimusmateriaalin seulominen alkoi siitä, että tutkimusotsikoiden perusteella pystyttiin rajaamaan tutkimukset, joiden aihe ei sopinut kirjallisuuskatsaukseen. Tämän jälkeen käytiin läpi jäljelle jääneistä tutkimuksista niiden tiivistelmät ja sen perusteella valittiin tarkasteltavaksi yhteensä 28 tutkimusta. Osa näistä tutkimuksista olivat sellaisia, että ne olivat maksumuurin takana ja jätettiin sen takia katsauksen ulkopuolelle. Tiedonhaku ja valintatulokset esitetään työn lopussa (liite 2).

Prosessin edetessä kokonaisuus hahmottui ja katsottiin, että tähän kirjallisuuskatsaukseen on hyvä saada tuoretta tutkimusta Suomesta, mutta myös sellaisista yhteiskunnista, joissa maahanmuutolla on paljon pidempi historia. Tutkimusten on hyvä edustaa erilaisia näkökulmia opiskelijoiden tukemiseen. Tutkimuksiin tutustuttiin huolella ja lopulliseen kirjallisuuskatsaukseen valikoitui yhteensä 15 tieteellistä tutkimusta: 6 hankkeen loppuraporttia, 8 artikkelia ja 1 väitöskirja, jotka esitetään taulukossa työn lopussa (liite 1). Hankkeiden loppuraportit oli tehty Suomessa ja Yhdysvalloissa. Tutkimusartikkeleiden tutkimukset oli tehty Suomessa, Yhdysvalloissa, Irlannissa ja Ruotsissa – yhdessä niistä tarkasteltiin maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden saamaa tukea laajemmin Euroopan Unionin alueella. Väitöskirja on tehty Suomessa, Lapin Yliopistossa.

5.2 Kirjallisuuskatsauksen aineiston analysointi

Aineiston analyysin tavoitteena on kuvailla, tulkita ja ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Laadullisen aineiston analyysi on salapoliisityötä, jossa taitava tekijä kykenee yhdistämään aineistossa esiintyviä yksityiskohtia hahmottavassa olevaan kokonaisuuteen. (Puusa ym. 2020, s. 140–141.) Kuvailevan

kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kertoa tai kuvata aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta, sen laajuutta, syvyyttä ja määrää. Kuvailun rakentaminen sisältää elementtejä erilaisista laadullisen aineiston analyysimenetelmistä niin, että johtavana tekijänä on synteysin rakentaminen. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on siis selkeä prosessi, johon kuuluu materiaalin hankinta ja tekstiaineiston synteysi esimerkiksi taulukoinnin avulla. Analysoinnissa on tarkoitus osoittaa olemassa olevan tutkimuksen arvo ja merkitys. Nopeassa kirjallisuuskatsauksessa keskeinen lähtökohta on asetettu tutkimuskysymys, johon pyritään löytämään vastaus. Katsauksessa pyritään tavoittamaan laadukkaat lähteet, tutkimusperustaiset ja muut lähteet. Synteysi tehdään sekä määrällistä että laadullista tutkimusta käyttäen. (Kangasniemi ym. 2013, s. 296–297; Stolt ym. 2016, s. 9)

Tutkimushaun edetessä opinnäytetyön tutkimuskysymykset pidettiin koko ajan mielessä ja yhteenvetotaulukon teon yhteydessä löydetyistä tutkimuksista rupeivat aiheen teemat hahmottumaan. Teemat jaettiin kolmeen luokkaan: opiskelijoiden psykososiaalinen tuki, oppimisen tuki ja tukimuotojen kehittäminen. Kun tutkimuksia käytiin uudelleen läpi, niin samalla kirjoitettiin opinnäytetyön tuloksia. Niihin sisällytettiin ne tutkimustiedot, joilla saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin, ja jotka voisivat sopia suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Lopulliseen synteysiin muodostuivat alaluokat, jotka raportoitiin tuloksissa.

5.3 Kirjallisuuskatsauksen eettisyys ja luotettavuus

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekemisessä tutkijan valintojen ja raportoinnin eettisyys korostuu sen kaikissa vaiheissa. Jotta raportointi on oikeudenmukaista, tasavertaista ja rehellistä, tulee tutkimusetiikkaa noudattaa aineiston valinnassa ja käsittelyssä huolella. (Kangasniemi 2013 ym. s. 297.) Opinnäytetyössä on pyritty kaikissa vaiheissa huolellisuuteen sekä dokumentoinut tutkimushakuprosessia tarkasti. Opinnäytetyössä tarkastellut artikkelit on julkaistu tieteellisissä julkaisuissa ja hankkeiden loppuraportit tehty moniammatillisissa asiantuntijaryhmissä: Suomessa tehdyt loppuraportit on julkaistu kahden ammattikorkeakoulun Laurean ja Diakin toimesta. Tutkimustulokset raportoitiin aineistosta muodostettujen teemojen mukaan, ja pyrittiin kriittisyyteen sekä siihen, että tuloksia

pohdittiin erilaisista näkökulmista. Tutkimusaineiston analysoinnissa ja opinnäytetyön raportoinnissa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä ja noudatettu tutkimuseettisiä periaatteita.

Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimuskysymykset on esitetty selkeästi ja teoreettinen perusta on eritelty. Tutkimuksen tekijällä voi olla aineiston valinnassa tiedostettu tai tiedostamaton tarkoitushakuisuus ja tutkimuksen luotettavuus heikkenee, mikäli sitä ei ole raportoitu. (Kangasniemi ym. 2013, s 297–298.). Opinnäytetyöhön haettiin tutkimuksia, joilla saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimustuloksia raportoidessa teksti rakennettiin niin, että lukijan on helppo erottaa opinnäytetyön tekijän tulkinta ja pohdinta varsinaisista tutkimustuloksista. Opinnäytetyön saatavuutta ja tavoitettavuutta edistää sen lataaminen Theseukseen, josta se on vapaasti luettavissa. Opinnäytetyö esitetään avoimessa julkaisuseminaarissa. Lisäksi valmis opinnäytetyö toimitetaan Jaksaa jaksaa -hankkeeseen liittyen luettavaksi hankepäällikkö Ville Särkelälle.

6 MAAHANMUUTTOTAUSTAISTEN OPISKELIJOIDEN TUKEMINEN TOISEN ASTEEN OPINTOJEN AIKANA

Kirjallisuuskatsauksen viimeisessä vaiheessa analysoitiin tutkimustuloksia tutkimuskysymysten ohjaamana: kuinka maahanmuuttotataustaisia opiskelijoiden mielenterveyttä ja jaksamista tuetaan toisen asteen opintojen aikana ja miten opiskelijoita voidaan tukea parhaiten? Ne jaettiin aluksi kolmeen teemaan: opiskelijoiden psykososiaalinen tuki, oppimisen tuki ja tukimuotojen kehittäminen. Analyysissa päädyttiin seitsemään psykososiaalisen tuen ja oppimisen tuen muotoon: osallisuuden lisääminen ja opintoihin sitouttaminen, mielenterveys- ja elämäntaitojen tukeminen, siirtymävaiheen tuki ja valmentava koulutus, kielitietoinen oppimisympäristö ja kielellinen tuki, opettajan tuki ja oppilaanohjaus, mentorointi ja vertaistuki, perheen ja ystävien tuki sekä teknologia, sovellukset ja oppimisalustat opiskelijan tukena. Kysymyksen, miten opiskelijoita voidaan tukea parhaiten, kohdalla päädyttiin kolmeen luokkaan; opettajien koulutuksen ja

moniammatillisen yhteistyön lisääminen, monikulttuurisen ja kielitietoisien oppimisympäristön kehittäminen sekä resurssien kasvattaminen, joista laadittiin yksi otsikko toisen asteen opintojen aikaisen tuen kehittäminen. Tulokset koottiin yhteen kuvioon maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden kokonaisvaltainen tuki toisen asteen opinnoissa (kuvio 2). Lisäksi tehtiin kehitysehdotus Mitä kuuluu -koulutukseen, liittyen maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemiseen toisen asteen opinnoissa.

6.1 Osallisuuden lisääminen ja opintoihin sitouttaminen

Useissa tutkimuksissa ja hankeraporteissa nostettiin esiin osallisuuden lisääminen sekä opintoihin sitouttaminen opiskelijoiden hyvinvointia ja opinnoissa jaksamista lisäävänä tekijänä. (Hietalahti ym.2020; Antikainen ym. 2015; Halme ym. 2020, Nurkkala & Falk 2020; Taskinen 2017; Molin-Karakoc & Ikola 2017; Mustonen ym. 2020; Faas ym. 2016; Sugarman 2017; Walqui ym. 2016.) Riittävän hyvä kielitaito ja kielitaidon kehittymisen tukeminen ovat erityisen merkityksellistä osallisuuden ja omien vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta. (Taskinen 2017 s.23; Halme ym. 2020, s. 139.) Osallisuuden lisäämiseksi koettiin tärkeänä sosiaalistumista edistävä tuki - vaikka opettaja ei voi tuottaa osallisuutta, tarvitaan kuitenkin opettajan apua osallisuutta edistävien tilanteiden havaitsemiseen tai luomiseen. Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa luodussa design -mallissa keskeisiä tekijöitä maahanmuuttajaoppilaiden osallisuuden edistämässä ovat kuunteleminen ja kuuleminen, yhteistyöhön kannustaminen ja ryhmäytymisen edistäminen. (Antikainen ym. 2015. s. 155; Taskinen 2017, s. 180.)

Nuoret viettävät oppilaitoksissa paljon aikaa. Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden sitoutuminen opintoihin liitetään usein siihen, miten he ovat sopeutuneet yhteiskuntaan. Sitoutumista lähestytään opiskelijoiden kokemusten kautta laadullisessa tutkimuksessa, jossa puhutaan oppimissitoutumisesta. Tutkimuksessa nousi esiin viisi teemaa: kulttuuripääoma, koulun normit ja arvot, opettajan ja opiskelijan suhde, opiskeluresurssit kotona ja koulussa sekä tukipalvelujen merkitys. Kulttuuripääomalla tarkoitetaan kielellistä pääomaa, ja kielen osaaminen liittyi suoraan opinnoissa jaksamiseen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Osallistujien sitoutumiseen vaikutti oppilaitoksen arvot ja normit: rento, positiivinen

ilmapiiri sekä kulttuurisesti asianmukainen opiskelumateriaali lisäsi sitoutumista. Opettajan ja opiskelijoiden välinen positiivinen, välittävä suhde vaikutti sitoutumiseen sitä lisäävästi ja haasteellinen suhde taas vähensi sitä. Kotona vanhempien antama tuki opiskelulle ja koulumenestyksestä annettu positiivinen palaute lisäsi opiskelijan sitoutumista opintoihin. Sen sijaan oppilaitoksen ja kodin suhtautumisen välinen ristiriita rasitti opiskelijaa. Vanhempien asenteet siis vaikuttivat opiskelijan osallistumismahdollisuuksiin. Tutkimukseen osallistujat mainitsivat vanhemmat, vanhemmat sisarukset sekä opettajat tärkeimpänä tuen antajana. Sen sijaan järjestettyjen tukitoimien, kuten neuvonta, äidinkielen opetus ja vertaisoppiminen, merkitystä ei tunnustettu yhtä hyvin. (Molin-Karakoc & Ikola 2017, s.16–25.)

Rento opiskelukulttuuri ja hyvä ilmapiiri, joustavat opintojärjestelyt, opiskelijaryhmän vertaistuki ja oman alan löytyminen lisää maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden osallisuutta sekä sitoutumista opintoihin (Halme ym. 2020, s. 139; Hieta-lahti ym. 2020, s. 142; Viinamäki 2020, s. 146). Target -hankkeessa aikuisten opiskelijoiden toisen asteen perusopetuksessa kokeiltiin sosiaaliohjaajan vahvaa tukea, joka lisäsi opiskeluun sitoutumista. Sosiaaliohjaaja otti opiskelijaan yhteyttä, mikäli opiskelija ei saapunut kouluun, ja tämän koettiin lisäävän sitoutumista. Opintoihin sitoutumista lisäsivät myös sosiaaliohjaajan osallistuminen henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiseksi pidettävään keskusteluun sekä erityisen tuen tunnistaminen varhaisessa vaiheessa (Miikkulainen ym. 2020, s.)

6.2 Mielenterveys- ja elämäntaitojen tukeminen

Opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia on tärkeä vahvistaa riittäväillä tukitoimilla, ja oppilaitosten henkilökunta on keskeisessä roolissa tukemassa opiskelijoita. Opiskelijoiden mielenterveys- ja elämäntaitojen liittäminen osaksi opintoja on tärkeää, sillä se on sijoitus tulevaisuuteen. (Paakki 2020, s. 26, 30.) Näiden taitojen tukeminen opiskeluvaiheessa auttaa opinnoissa jaksamisessa ja niiden voidaan ajatella kantavan myös myöhemmin elämän eri vaiheissa, josta kaikki opiskelijat hyötyvät. Opiskelujen alkuvaiheessa opintokokonaisuus, joka käsittelee mielenterveys- ja elämäntaitoja, tukee myös opintoihin sitoutumista (Nurkkala & Falk 2020, s. 34). Mielenterveyden käsite vaihtelee eri

kulttuureissa, ja siitä on tärkeä keskustella. Mielen terveyden tukemiseksi tulisi olla paremmin palveluja saatavilla myös muilla kielillä. Maahanmuuton taustalla olevat syyt ja niiden vaikutus mielen terveyteen tulisi ymmärtää, ja tarjota tukea maahanmuuttotaustaisille opiskelijoille myös opintojen aikana. Esimerkiksi traumataustan huomioiminen tärkeää opiskelijan tukemisessa. (Sugarman 2017, s. 16.) Maahanmuuttajien mielen terveyden edistämistä koskevassa tutkimuksessa todettiin, että psykoedukatiiviset ohjelmat edistävät turvapaikanhakijoiden ja hiljattain maahanmuuttaneiden mielen terveyttä (Wrede ym. 2021 s.5). Opintopii-rissä oli ohjattu opiskelijoita opiskeluterveydenhuollon ajanvarauksessa (Lantto ym. 2017, s. 30), ja olisikin mielekästä, että maahanmuuttotaustaiset opiskelijat saisivat tarvittaessa tietoa ja ohjausta siitä, kuinka terveystalouteihin hakeudutaan omassa oppilaitoksessa.

Toisella asteella maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita tuetaan opinto-ohjauksessa mielen terveys- ja elämänhallintataidoissa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijalla on oikeus saada opiskelussaan tarvitsemia tukipalveluja. Opinto-ohjauksen tehtävänä on edistää etnistä tasa-arvoa ja lisätä oppilaiden hyvinvointia. Opetuksessa tulee ottaa huomioon maahanmuuton syy, maassaoloaika sekä suomen kielen taito ja kielten opintoja tulee tukea. Lukiossa maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tulee saada tarvitsemaansa tukea niin, he selviytyvät lukio-opinnoista edellytyksiä vastaavalla tavalla. Lisäksi heitä on informoitava tukijärjestelyistä jo opintojen alussa. (Lantto ym. 2017, s. 32–34; Antikainen 2015 ym. s. 132.)

6.3 Siirtymävaiheen tuki ja valmentava koulutus

Opiskelujen alussa siirtymävaiheen tuki ja valmentava koulutus nähdään tarpeellisenä. (Halme 2020; Antikainen 2015; Kuukka 2015; Pinolehto ym. 2017; Miikkulainen 2020; Faas 2015.) Opiskelijat tulevat erilaisista taustoista ja se olisi tärkeä huomioida: jotkut maahanmuuttotaustaiset opiskelijat saattavat tarvita enemmän ohjausta liittyen omaan tilanteeseen ja enemmän tietoa toiselle asteelle siirtymävaiheesta. Selkeät opintopolut ja mahdollisuus suorittaa kieli- ja valmentavia opintoja samassa oppilaitoksessa muiden opintojen kanssa ovat auttaneet siirtymävaiheessa. Siirtymiä helpottaa myös hakuprosessin helpottaminen, kun

opintoja koskevat tiedot ovat saatavilla verkossa. Tietoa tarvitaan monipuolisesti eri näkökulmista ja eri koulutusvaihtoehdoista sekä suomeksi että englanniksi. (Halme 2020 ym. s. 139–141).

Valmentava koulutus nähdään tärkeänä tasa-arvoista koulutukseen pääsemistä edistävänä tekijänä. Vieraskielisiä hakijoita hyväksytään ammatilliseen koulutukseen suhteessa hakijamäärään selvästi vähemmän kuin kantaväestöön kuuluvia. Lukiokoulutuksessa opiskelevien vieraskielisten nuorten tai aikuisten opiskelijoiden määrä on ollut vähäinen, ja syynä on ollut se, että opiskelijat kokevat kielelliset valmiutensa opiskelun kannalta puutteellisiksi. Vuonna 2014 on aloitettu myös lukioon valmistava koulutus, jossa tavoitteena on parantaa opiskelijan valmiuksia oppilaitoksen opetuskielessä sekä opiskelutaidoissa. (Antikainen ym. 2015, s. 77.; Kuukka 2015, s. 90.)

Valmentavasta koulutuksesta säädetään laissa, ja koulutuksen tavoitteena antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisia opintoja varten. Valmentavassa koulutuksessa opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja opinnot muodostuvat kieliopinnoista, matemaattisista, tietoteknisistä ja luonnontieteellisistä taidoista, yhteiskuntatietoudesta ja kulttuurintuntemuksesta sekä opiskelu- ja ammatinvalintataidoista. Valmistavaan koulutukseen on ollut paljon hakijoita. Erityisesti niillä alueilla, missä on paljon maahanmuuttotaustaisia ihmisiä, toivotaan lisäpaikkoja: koulutuksen järjestäjät pitävät tärkeänä mahdollisuutta järjestää koulutusta kaikille halukkaille. (Antikainen ym. 2015, s. 71–72.)

6.4 Kielitietoinen oppimisympäristö ja kielellinen tuki

Kielitietoista oppimisympäristöstä ja kielellistä tukea pidetään keskeisenä maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemisessa. (Kuukka ym. 2015; Taskinen 2017; Mustonen ym. 2020; Kulju 2016.; Walqui ym. 2016; Faas 2015.) Tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä. Kohde- maan kielen oppiminen on tärkeää maahanmuuttotaustaisen kotoutumisessa ja suomen / ruotsin kielen opetus on olennainen osa opiskelua. Riittävää suomi

toisena kielenä opetusta tulee olla tarjolla myös toisella asteella. (Kuukka ym. 2015, s. 85, 90.)

Kuljun (2016) narratiivisessa tutkimuksessa tarkasteltiin opiskelijoiden käsityksiä suomesta opiskelukielenä ja heidän kommunikointihalukkuuttansa. Sen tulokset osoittavat, että sosiaalisella ympäristöllä on tärkeä merkitys käsitysten muodostumisesta opiskelukielestä. Myös kommunikointihalukkuus kehittyy vuorovaikutussuhteessa sosiaalisen ympäristön kanssa. Käsitykset äidinkielen ylivoimaisuudesta opiskelukielenä voi vaikeuttaa maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden oppimisprosessia, ja niihin tarvitaan pedagogista tukea. (Kulju 2016, s. 141.)

Kielitietoiset, osallistavat ja vuorovaikutukselliset työskentelytavat tukevat maahanmuuttotaustaista opiskelijaa vuorovaikutukseen. Ilmauksia rakennetaan yhdessä opetusvuorovaikutuksessa – ammatillinen kielitaito ei tarkoita vain sanojen ja käsitteiden listaamista vaan myös vuorovaikutustilanteiden hallintaa. Kielellinen demokratia tarkoittaa toisella asteella ammattiin opiskellessa, että maahanmuuttotaustaiset opiskelijat saavat käyttää kaikkia osaamiaan kieliä ja taitojen kehittymistä tuetaan monipuolisesti. Eri kielitaustoista tulevien opiskelijoiden on tärkeä päästä tekemisiin toistensa kanssa, jota kielitietoisuus syvenee ja rikastuu; kaikki saavat vahvat vuorovaikutusvalmiudet tulevaa työelämää ajatellen. Koko opiskelijaryhmää tuetaan yhteistyön rakentumisessa, ja kun kantasuomalaiset opiskelijat tottuvat olemaan vuorovaikutuksessa eri kielitaustoista tulevien opiskelijoiden kanssa, heidänkin valmiutensa suhtautua rakentavasti työyhteisöissä monikielisyteen ja maahanmuuttotaustaisiin työyhteisöihin kehittyvät. (Mustonen ym. 2020, s. 3–4, 9.)

Laajan kielituen tarjoaminen lukio-opinnoissa on tärkeää, ja kaikkien opiskelijan osaamien kielten käyttö tukee opiskelijaa opinnoissa. Irlannissa opiskelijalle voidaan tehdä kielitaidon arviointi ennen lukio-opintojen aloitusta ja opintojen aikana järjestetään tukiohjelmia sekä oppimiseen että kielen opiskeluun. (Faas ym. 2015, s. 8.) Oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitäminen on siis tärkeää kotoutumista edistävänä ja suomalaista kulttuuria rikastavana tekijänä. Koulutuksen järjestäjillä ei ole kuitenkaan velvoitetta oman kielen opetukseen. Lukiokoulutuksessa opiskelija voi opiskella omaa äidinkieltä osana koulun normaalia opetusta.

Koulu voi myös saada sen järjestämiseen erillisrahoitusta kahdeksi opetustunniksi viikossa, jos ryhmässä on vähintään neljä oppilasta lukukauden alussa. Ammatillisessa toisen asteen opetuksessa mahanmuuttajien omaa kielellistä identiteettiä tuetaan opetusjärjestelyillä enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Se tarkoittaa, että opiskelijalle tulee järjestää mahdollisuuksien mukaan hänen oman kielensä opetusta, mutta siihen ei ole saatavilla valtionavustusta. Oman äidinkielen käytön mahdollistavia käytänteitä hyödynnetään ammatillisessa peruskoulutuksessa jo jonkin verran. (Kuukka ym. 2015, s. 96, 102.)

Muina tärkeinä seikkoina kielellisessä tukemisessa nousee esiin, että monipuoliset oppimismenetelmät tukevat maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita: toiminnallisuus ja vuorovaikutus kantasuomalaisien kanssa on tärkeää, suomen kielen oppimiseen henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatiminen, tiimiopettajuus, tehtävänantojen kieliasun ja muotoilun selkeäkielisyys sekä tehtävänantojen pilkkominen pienempiin osiin. (Halme 2020 ym. 141; Viinamäki 2020, s. 147; Lantto ym. 2017, s.33; Konttajärvi ym. 2017, s.68.)

6.5 Opettajan tuki ja oppilaanohjaus

Opettajan ohjaus, tuki ja kannustus ovat opiskelijoille tärkeä tuki. Jos opiskelija tuntee opettajan, niin häneltä on helpompi hakea tukea. (Hietalahti 2020 s. 142; Konttajärvi ym. 2017, s. 38; Walqui ym. 2016). Opiskelijat pitävät opettajalta saatavaa apua tärkeimpänä tukena, ja kertovat saavansa sitä usein. Lukiossa opettajalta saa hieman useammin tukea kuin ammattikoulussa, mutta ei kuitenkaan aina tarvittaessa. (Antikainen ym. 2015, s. 134.)

Opettajalla on tärkeä rooli luoda luokkahuoneeseen osallisuutta edistävää toimintakulttuuria; oppiminen on sosiaalinen tapahtuma, jonka ohjaajana opettaja toimii (Taskinen 2017, s. 51.) Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden erilaiset akateemiset taidot tulisi huomioida (Halme 2020 ym. s.141) ja ylimääräistä tukiopetusta tulee järjestää maahanmuuttotaustaisille opiskelijoille tarpeen mukaan. Eniten tukiopetusta tarjotaan ammatillisessa koulutuksessa ja sitä tarjotaan yleisesti kaikille oppijoille. (Antikainen 2015 ym. s. 152)

Henkilökohtainen oppimissuunnitelma tulee laatia ja päivittää yhdessä opiskelijan kanssa. Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden henkilökohtainen oppimissuunnitelma tulisi päivittää ja sen laatimisessa voi hyödyntää kotoutumissuunnitelmaa tai viranomaisyhteistyötä. Näiden menettelytapojen avulla maahanmuuttotaustaisten oppijoiden tarpeisiin onnistutaan vastaamaan hyvin, joten niitä tulisi hyödyntää laajemminkin. Käytänteet kuitenkin vaihtelevat eri oppilaitoksissa, eikä sitä ole kaikissa mielletty opintoja tukevana ja ohjaavana tekijänä. (Antikainen 2015 ym, s. 147.)

Riittävästä opinto-ohjauksesta tulee huolehtia (Halme 2020 ym. 141). Tuen kohdistaminen opintojen alkuvaiheeseen on tärkeää ja ammattikoulussa tuki työssäoppimisjaksojen aikana. Työssäoppimisjaksolla on tärkeää, että työpaikkaohjaajat muistavat huomioida ohjauksessaan eri kulttuureista tulevat opiskelijat: ohjaajat ovat esimerkiksi käyneet koulutuksia, missä tarkasteltiin eri kulttuurista tulevien opiskelijoiden työssäoppimisen ohjauksen sisältöä tarkemmin. (Lantto ym. 2017, s. 32) Sujuvampia opintopolkuja -hankkeen opintopiiritoiminnassa toisen asteen opiskelijoita tuettiin kuukausittain koko lukuvuoden ajan. Heti lukuvuoden alussa annettiin tehostettua tukea ennen varsinaisen opetuksen alkua ja siinä keskityttiin opiskelijoiden peruskielitaidon vahvistamiseen. Opintopiirissä tukea annettiin ryhmämuotoisena, sitten pienemmissä ryhmissä ja myöhemmin yksilöllinen ohjaus painottui. Opettajia oli kolme: opinto-ohjaaja, aineenopettaja ja suomi toisena kielenä -opettaja. Tukea opiskelijat saivat monipuolisesti kaikkeen opiskeluun liittyvässä kirjallisten töiden tekemisestä yhteydenpitoon työssäoppimispaikalle ja henkilökohtaisessa ohjauksessa korostuivat elämänhallinnalliset kysymykset ja he saivat apua mm. siihen miten varata aikaa opiskelijaterveydenhuoltoon. (Lantto ym 2017, s.29–31.)

6.6 Mentorointi ja vertaistuki

Yhteisöllisyyden kulttuuri lisää opiskelijoiden hyvinvointia; useissa tutkimuksissa kirjoitettiin mentoroinnista ja vertaistuesta opiskelijan tukena sekä opiskelijaryhmän vertaistuesta. (Kring 2017; Miikkulainen ym. 2020; Lantto ym. 2017; Nurkka & Falk 2020; Halme ym. 2020; Hietalahti ym. 2020; Walqui 2016.) Mentori-toiminnan kautta maahanmuuttotaustaisilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus saada

ystäviä kantasuomalaisista opiskelijoista, jotka voisivat tukea heitä opiskelun käytänteissä ja tehtävissä (Konttajärvi ym. 2017, s. 42).

Mentoroinnista oli kehitetty erilaisia malleja maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemiseksi. Esimerkiksi Denverissä lukioissa käytetään vertaismentoreita, jotka tarjoavat tukea oppilaitoksen maahanmuuttaja- ja pakolaistaustaisille opiskelijoille. Vertaismentorit on koulutettu tarjoamaan sekä akateemista että henkilökohtaista tukea. He auttavat maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita opinnoissa etenemisessä mm. englannin kielen kirjoittamisessa ja muissa maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Vertaismentorointia järjestetään ryhmissä ja yksilöllisesti. Se nähdään arvokkaana tukimallina ja pysyvänä osana oppilaitoksen toimintaa; kun se toteutetaan selkeällä koulutusrakenteella, velvollisuuksilla ja opiskelijoiden taitotaso kohtaamalla, voi vertaismentoroinnista olla suuri tuki maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden opinnoissa jaksamiselle. (Kring 2017, s. 108.)

Suomessa mentorointivalmennukseen on kehitetty Target -hankkeessa malli, jossa maahanmuuttotaustaiset ammattialan opiskelijat osallistuivat mentorointivalmennukseen. Valmennuksen aikana he toimivat mentoreina uusille saman alan opiskelijoille, ja käyttivät mahdollisuuksien mukaan omaa äidinkieltä. Mentorointivalmennuksessa käsiteltiin erilaisia mentorointiin liittyviä teemoja, kuten mentorointi ja sen merkitys työelämässä, itsetuntemus ja omat vahvuudet, palautteen antaminen ja saaminen suomalaisessa koulu- ja työelämässä sekä uuden opiskelijan tai työntekijän perehdyttäminen. Mentorit auttoivat ja ohjasivat uusia opiskelijoita käytännön asioissa ja kävivät valmistavan koulutuksen ryhmissä kertomassa alan opiskelusta. Mentorointivalmennus hyödytti sekä uusia opiskelijoita että mentoreina toimivia opiskelijoita. Uusien opiskelijoiden kannalta opintojen alkuvaiheessa saatu tuki auttoi opiskeluun kiinnittymisessä. (Miikkulainen ym. 2020)

Vertaismentorointi lisää joukkoon kuuluvuutta. Voimaa opiskeluun -hankkeessa ammatillisella toisella asteella opiskelijat saivat osallistua pareina tai ryhmänä mentorointiin; näin pyrittiin madaltamaan kynnystä osallistua mentorointiin. Artikkelissa nostettiin esiin huomio siitä, että mentorina toimiminen voi tuntua vaikealta nuorten elämänvaiheessa. Vertaismentorin toiminnasta kehitettiin

opintojakso, mistä saa valinnaissuorituksen toimintaan sitouduttuaan. Vertaismentorina toimiminen vahvisti myös opiskelijoiden toimijuutta ja vastuunkantamisen taitoja. Vertaismentori toiminta edellytti omaopettajan sitoutumista toimintaan, ja opettajaa tarvittiin pitämään tiivistä kontaktia vertaismentoreihin ja järjestämään aikatauluja mentoritoiminnan mahdollistamiseksi. Haasteelliseksi osoittautui opiskelijoiden itseohjautuvuuden ja ohjatun toiminnan väliseen tasapainotteluun - kuinka opettajajohtoista vertaistoiminnan tulee olla ja kuinka vapaaehtoisuus, opiskelijoiden toiveet ja heidän toivoma tekeminen voisi toteutua. Lisäksi vertaismentoritoimintaan liittyy toiminnan tasapuolisuus, onko toiminnassa mukana aina tietyt samat aktiiviset opiskelijat ja riittääkö vertaisia kaikille halukkaille opiskelijoille. (Nurkkala & Falk 2020, s, 34–38.)

6.7 Perheen ja ystävien tuki

Maahanmuuttotaustaisen opiskelijan perheen ja lähipiirin tuki nostettiin usein esiin tärkeänä sosioemotionaalisenä tukena. (Halme ym. 2020; Antikainen ym. 2015; Carhill-Poza & Williams 2019.; Walqui ym. 2016.) Opiskeluvaiheen tuki auttaa opinnoissa jaksamisessa ja niiden loppuun saattamisessa. Ammattitutkinnon suorittamista edistävät perheen ja lähipiirin tuki (Halme 2020 ym. s., 139.) Opiskelijat kokevat saavansa eniten apua kavereilta ja ystäviltä. Perheen apua koti-tehtävien tekemiseen lukio-opiskelijat saavat enemmän kuin ammattikoulun opiskelijat. Tähän voi vaikuttaa lukio-opiskelijoiden huoltajien oma koulutustausta. (Antikainen ym. 2015, s. 132–134.) Maahanmuuttotaustaista opiskelijaa ja opinnoissa jaksamista tukee vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Myös vanhemmille annettava tuki on tärkeää, ja esimerkiksi sähköisten viestintäkanavien käytössä tulee opiskelijan vanhempia opastaa. Oppilaitoksen järjestämät vanhempainillat ja tiedotteet tulisi järjestää niin, että ne ovat kaikkien saatavilla. (Walqui ym. 2016, s.7; Antikainen ym. 2015, s. 174.)

6.8 Teknologia, sovellukset ja oppimisalustat opiskelijan tukena

Tutkimuksissa tuodaan esiin tieto- ja viestintätekniiikan perustaitojen tukemisen tärkeyttä: tekniikka, sovellukset ja erilaiset oppimisalustat voivat tukea opiskelijaa monin tavoin. (Antikainen ym. 2017; Carhill-Poza & Williams 2019). Perustaitojen

vahvistaminen ja erilaisten työkalujen käyttämisen opetteluun annettu tuki on maahanmuuttotaustaisille opiskelijoille tärkeää myös siitä näkökulmasta, että tiedottaminen ja tiedon kulku sujuvat. Viestintäkanavana usein internetin kautta toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyökanava (esimerkiksi Wilma) ja onkin tärkeä varmistaa, että kaikki ymmärtävät ohjelman ja osaavat käyttää sitä. (Antikainen ym. 2015, s. 163.)

Yhdysvalloissa tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin, kuinka lukiossa opiskelevat maahanmuuttotaustaiset nuoret hyötyivät opetuksessa käytettävästä teknologiasta ja oliko siitä hyötyä oppimisen tukena. Oppilaitokset ovat tärkeä paikka kehittää taitoja, ja monet asiat perustuvat yhä enemmän teknologian avulla oppimiseen. Jos maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden vahvuuksia ja tarpeita ei huomioida, voi koulutuksessa käytettävä teknologia lisätä eriarvoisuutta. Esimerkiksi käännössovellusten käyttö mahdollisti opiskelijoiden äidinkielen käyttämisen oppimisessa. Monille maahanmuuttajaopiskelijoille koulujen iPadit ja Chromebookit olivat ensimmäisiä tietokoneita, ja heillä ei välttämättä ollut internet -yhteyttä kotona. Oppilaat ja vanhemmat myös kuvailivat vanhempien roolin vähentyneen opiskelijoiden tukemisessa henkilökohtaisten laitteiden käyttöönoton vuoksi, sillä he eivät välttämättä hallinneet niiden käyttöä. Jos opettajat eivät täysin ymmärtäneet teknologian saatavuuden rajoituksia kotona tai eivät ymmärtäneet vanhempien kykyä käyttää uutta teknologiaa, syntyi esteitä maahanmuuttajaopiskelijoiden tasa-arvoiselle osallistumiselle, kun he eivät saaneet kotona tukea kuten toiset opiskelijat. (Carhill-Poza & Williams 2019, s. 444–445)

6.9 Toisen asteen opintojen aikaisen tuen kehittäminen

Kysymykseen siitä, kuinka toisen asteen maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita voidaan parhaiten tukea, haettiin vastauksia tutkimuksissa esitetyistä kehitysehdotuksista. Tietoa löydettiin liittyen erityisesti opettajien koulutuksen ja moniammatillisen yhteistyön lisäämiseen, monikulttuurisen ja kielitietoisen oppimisympäristön kehittämiseen sekä resurssien kasvattamiseen liittyen. Lisäksi laadittiin yhteenvetona tuloksista kuvio siitä, mitä maahanmuuttotaustaisen opiskelijan kokonaisvaltaiseen tukemiseen toisen asteen opinnoissa sisältyy (kuvio 2).

Opettajille tulisi tarjota täydennyskoulutusta liittyen kielitietoisuuteen, monikulttuurisuuteen ja elämäntaitojen ohjausosaamiseen. Opiskelijoiden mielenterveys- ja elämänhallintataitojen liittäminen osaksi opintoja olisi tärkeää. Täydennyskoulutusta opiskelijoiden tukemisesta voisi järjestää esimerkiksi niin, että maahanmuuttotaustaiset opiskelijat toimisivat kokemuskouluttajina (Paakkinen 2020 s. 30; Kuukka ym. 2015, s. 130, Konttajärvi ym. 2017, s. 37.) Erityisen tuen palveluiden kehittäminen maahanmuuttotaustaisille opiskelijoille on tärkeää, sillä heillä voi olla lyhyt tai hajanainen koulutustausta, heikot opiskeluvälmiudet tai puutteet perustaidoissa. Henkilökohtaiset haasteet tai traumatausta voivat myös vaikuttaa palvelujen tarpeeseen. (Miikkulainen ym. 2020.) Oppilaanohjauksesta on noussut tarve verkostotyöhön esimerkiksi opiskelijaterveydenhuollon kanssa heti opintojen alkuvaiheessa (Lantto ym. 2017, s. 33). Lisäksi opinto-ohjaajien resursien kasvattaminen nähdään tärkeänä, sillä maahanmuuttajien opinto-ohjausta tulisi vahvistaa ja kohdentaa erityisesti nivelvaiheeseen. Opinto-ohjaajien ja opettajien yhteistyötä voisi kehittää ja opiskelijoille pitäisi järjestää alkuperehdytys heti opintojen alussa, johon kuuluisi aikataulujen, toimintojen ja eri toimijoiden roolien selkeyttäminen. (Halme ym. s. 141). Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden henkilökohtainen opintosuunnitelma tulisi päivittää, ja sen laatimisessa voisi hyödyntää kotoutumissuunnitelmaa tai viranomaisyhteistyötä opintoja tukevana ja ohjaavana työkaluna. Moniammatillisen yhteistyön lisääminen auttaisi maahanmuuttotaustaista opiskelijoiden tukemisessa. (Antikainen ym. 2015. s.147.; Miikkulainen 2020, s.)

Kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen on tärkeää maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden kannalta. Oppilaitosten ilmapiirin ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen kulttuurista monimuotoisuutta vaalivaksi on tärkeää, ja monikulttuurista pedagogiikkaa tulisi toisen asteen oppilaitoksissa kehittää. Kehitettävää on kielitietoisuuden toimintakulttuurin vahvistamisessa, yksilöllisten ja koulutusalaakohtaisten tarpeiden huomioimisessa ja kirjallisten taitojen kielellisen tuen tarjoamisessa. Opetuksessa monikielisiä käytänteitä tulisi kehittää joustavaksi voimavaraksi: oman äidinkielen käyttöä opiskelijan tueksi ja oheismateriaaliksi pitäisi vahvistaa, sillä käsitteet ovat tärkeä oppia sekä opiskelu- että äidinkielellä sillä ammatillisesta osaamisesta omalla äidinkielellä on hyötyä Suomessa tai muualla. Kehitystyöhön tarvitaan taloudellisia

ja ajallisia resursseja sekä toimivaa yhteistyötä huoltajien ja muiden tahojen kanssa. (Kuukka ym. 2015, s. 195–196; Halme 2020 ym. s. 141; Mustonen ym. 2020, s. 9, Lantto ym. 2017, s. 34.)

Lisäksi tarvittaisiin enemmän aloituspaikkoja valmentavaan koulutukseen alueille, joissa maahanmuuttotaustaisia on paljon. Valmistavan koulutuksen kehittäminen olisi tärkeää (Antikainen 2015 ym. s.72). Lukujärjestyksen tulisi mahdollistaa suomen kielen ja ammattiaineiden opettajan samanaikaisopetus. Koulutushaun ja uraohjauksen tiiviimpi integrointi valmentaviin koulutuksiin ja maahanmuuttajaopiskelijan ohjaus uravalintoihin tarvitsee kehittämistä ja resursseja lisää. (Konttajärvi ym. 2017, s, 43) Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden vanhemmilla saattaa olla heikko sähköisten järjestelmien käyttötaito. Oppilaiden huoltajia tulisi opastaa Wilman ja muiden sähköisten viestintäkanavien käyttöön ja varmistaa, että he ymmärtävät ohjelman ja osaavat käyttää sitä. Käyttöohjeiden kääntäminen eri kielille olisi tärkeää (Antikainen ym. 2015, s. 163.) Yhdysvalloissa ja Irlannissa tehdyssä tutkimuksissa nähtiin myös tärkeänä resurssien lisääminen oppilaitoksiin (Walqui ym. 2016; Faas ym. 2016; Sugarman 2017). Uusien ohjelmien luominen opiskelijoiden mielenterveyden tukemiseksi, yhteisten palvelujen kehittäminen maahan muuttaneille, tiedottaminen opiskelumahdollisuuksista sekä eri tukimuotoja koskeva tutkimus lisäisi tietoa hyvistä käytänteistä koskien maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemista opinnoissa ja laajemmin yhteiskuntaan integroitumista. (Sugarman 2017, s. 29–30.)

Tutkimuksia tarvitaan myös opiskelijoiden näkökulmasta, jotta voidaan arvioida tukimenetelmien vaikuttavuutta. Opiskelijoiden monimuotoisuuden tunnistaminen ja opiskelijoiden ottaminen mukaan palvelujen suunnitteluun olisi tärkeää tulevaisuudessa. (Faas, ym. 2016, s. 17; Molin-Karakoc & Ikola 2017, s. 33–34.) Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukimuotojen kehittämisessä onkin tärkeää huomioida saatavuuden lisäksi osallistava, kokonaisvaltainen lähestymistapa. Tuen tarkoitus on auttaa vastaamaan kulttuurisesti monimuotoisen opiskelijaväestön monimutkaisiin tarpeisiin. Ennaltaehkäisevien tukitoimenpiteiden tehokkaaseen suunnitteluun on myös kiinnitettävä enemmän huomiota (Faas ym. 2016, s.17; Molin-Karakoc & Ikola 2017, s. 33–34.)

Mielenterveys- ja elämänhallintakeinojen tukeminen on tärkeää. Koulutukseen sisältyvät opintokokonaisuudet, jotka käsittelevät mielenterveys- ja elämänhallintakeinoja voisivat tukea kaikkien opiskelijoiden jaksamista. Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry:n Jaksaa jaksaa -hankkeessa kehitetty Mitä kuuluu -koulutuskokonaisuus käsittelee teemoja mielenterveys- ja tunnetaidot, uupumus ja jaksaminen, sosiaaliset taidot ja yhteisöllisyys sekä puheeksi ottaminen ja avun hakeminen. Se on oppilaitosten vapaasti käytettävissä ja saatavilla netissä. Koulutuksen saatavuuden parantamiseksi ja sen käyttöönoton mahdollistamiseksi kaikissa opiskelijaryhmissä ehdotetaan opinnäytetyön tulosten perusteella seuraavia kehitysaskelia.

1. Koulutus voitaisiin ottaa käyttöön myös maahanmuuttotaustaisille suunnatussa valmentavassa opetuksessa. Koulutuksesta voisi olla paljon hyötyä valmentavassa vaiheessa, ja maahanmuuttotaustaiset opiskelijat saisivat hyödyllistä tietoa muun muassa opintojen aikaisen tuen ja avun hakemisesta.

2. Kielitietoisuuden opetuksen näkökulmasta voisi koulutuksen sisällön kääntää myös ainakin englanniksi, jotta se tavoittaisi sellaisen opiskelijaryhmän, jonka kielitaito ei vielä riitä suomenkieliseen koulutukseen. Myös muilla kielillä koulutus olisi hyvä olla saatavilla.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tuloksissa nousivat esiin erityisesti osallisuuden lisääminen ja kielitietoinen opiskeluympäristö maahanmuuttotaustaisten toisen asteen opiskelijoiden tukemisessa. Osallisuuden lisääminen on erittäin tärkeää opiskelijoiden tukemisessa, ja se myös sitouttaa opintoihin. Osallisuus opinnoissa tarkoittaa tasa-arvoista opiskeluyhteisöön kuulumista ja sen lisäämisellä opintojen aikana on kauaskantoiset seuraukset: hyvä pohja lisää yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta ja sitä, että yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Kielitietoinen oppimisympäristö tarkoittaa, että opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää myös äidinkieltään opintojen tukena ja sitä, että suomen kielitaitoa tuetaan monipuolisesti. On hyvä muistaa, että

kielitaito ja sen hallitseminen vaikuttaa myös osallisuuteen ja opintoihin sitoutumiseen. Merkittäväksi asiaksi tuloksissa nousi oppilaitosten ilmapiiri ja monikulttuurisen oppimisympäristön edistäminen ja vaaliminen. Siihen liittyen voidaan nähdä opettajien kouluttaminen ja eri kulttuurien tunteminen myös laajempaan yhteiskunnallisena kysymyksenä, joka liittyy siihen kuinka suomalainen yhteiskunta ottaa maahan muuttajat vastaan ja miten kulttuuri muotoutuu tulevaisuudessa? Ihmiset muuttavat ja liikkuvat maailmassa entistä enemmän. Pakolaiskysymys on ollut pitkään Euroopan ratkaistavana; tulevaisuudessa siihen vaikuttavat myös ilmastokysymykset. Toivottavaa on, että suomalaisen yhteiskunnan ilmapiiri pystyy vastaamaan muuttuvaan maailmantilanteeseen ja monikulttuurisuus nähdään yhteiskunnan rikkautena.

Hyvä ja lämmin suhde opettajaan tuli esiin luetuissa tutkimuksissa. Opettajan tarjoama tuki koettiin yhtenä arvokkaimpana tuen muotona, ja se nähtiin sitä tehokkaampana, mitä helpompi opettajaa oli lähestyä. Opettaja nähtiin parhaimmillaan opiskeluintoa lisäävänä, vuorovaikutussuhteita tukevana ja monikulttuurista ilmapiiriä edistävänä toimijana. Toisaalta tuli esiin, että opettajille tarvittaisiin lisää resursseja käyttöön, parempia mahdollisuuksia moniammatilliseen yhteistyöhön sekä koulutusta monikulttuurisuuteen liittyen. Mielenterveys- ja elämäntaitojen lisääminen osaksi toisen asteen opintoja olisi todella tärkeää, ja siihen liittyvää koulutusta tulisi oppilaitosten henkilökunnalle järjestää. Tutkimuksissa esiin nousut opettajan tarjoama tuki on arvokasta ja opiskelijan helposti saatavilla. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että opettajien tarjoaman tuen mahdollistamiseksi riittävät resurssit turvataan ja ammattialisten osaamisesta huolehditaan siitä, että lisäkoulutukseen on mahdollista osallistua. Myös järjestöissä tehty arvokas työ voitaisiin ottaa käyttöön ja oppilaitokset voisivat lisätä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Vertaismentorointia oli toteutettu hankkeissa onnistuneesti, ja siitä oli hyvä tutkimustuloksia esimerkiksi Yhdysvalloista. Siinä oli kuitenkin myös haasteensa: kuinka motivoida opiskelijoita vertaismentoritoimintaan ja miten aikataulut sovittelaaan muihin opintojaksoihin. Vertaismentoroinnin soveltuvuutta voi pohtia siitä näkökulmasta, kuinka se soveltuu nuorten elämäntilanteeseen – onko nuorella motivaatiota tai resursseja toimia toisen nuoren mentorina? Toisaalta

tutkimuksista kävi ilmi, että monet hyötyivät mentoritoiminnasta ja siihen löytyi helpostikin aktiivisia opiskelijoita. Lisäksi asianmukainen opintojakso ja siitä saatavat opintopisteet voisivat hyödyttää nuorta myös tulevaisuudessa. Tutkimuksissa olisi voinut olla enemmän maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden mielen-terveyden tukemiseen liittyviä ohjelmia. Niitä esiteltiin Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa joitakin, tosin ne liittyivät terveydenhuollon järjestelmään. Suomessa opiskeluterveydenhuollossa tulee järjestää opiskelijoille matalalla kynnyksellä helposti saavutettavia ja ehkäiseviä mielenterveyspalveluja, ja esimerkiksi psykologin ehkäisevää mielenterveystyötä on tarjolla. Odotuksena kuitenkin oli löytää enemmän tietoa opintojen yhteydessä tarjottavasta mielenterveyden ja elämänhallintataitojen tuesta. Oppilaanohjauksessa ja opintopiireissä käsiteltiinkin näitä asioita jonkin verran. Jaksaa jaksaa -hankkeessa kehitetty Mitä kuuluu -koulutus olisi esimerkiksi hyvä, valmis koulutuskokonaisuus oppilaitosten käyttöön mielenterveys- ja elämänhallintataitojen tukemiseksi.

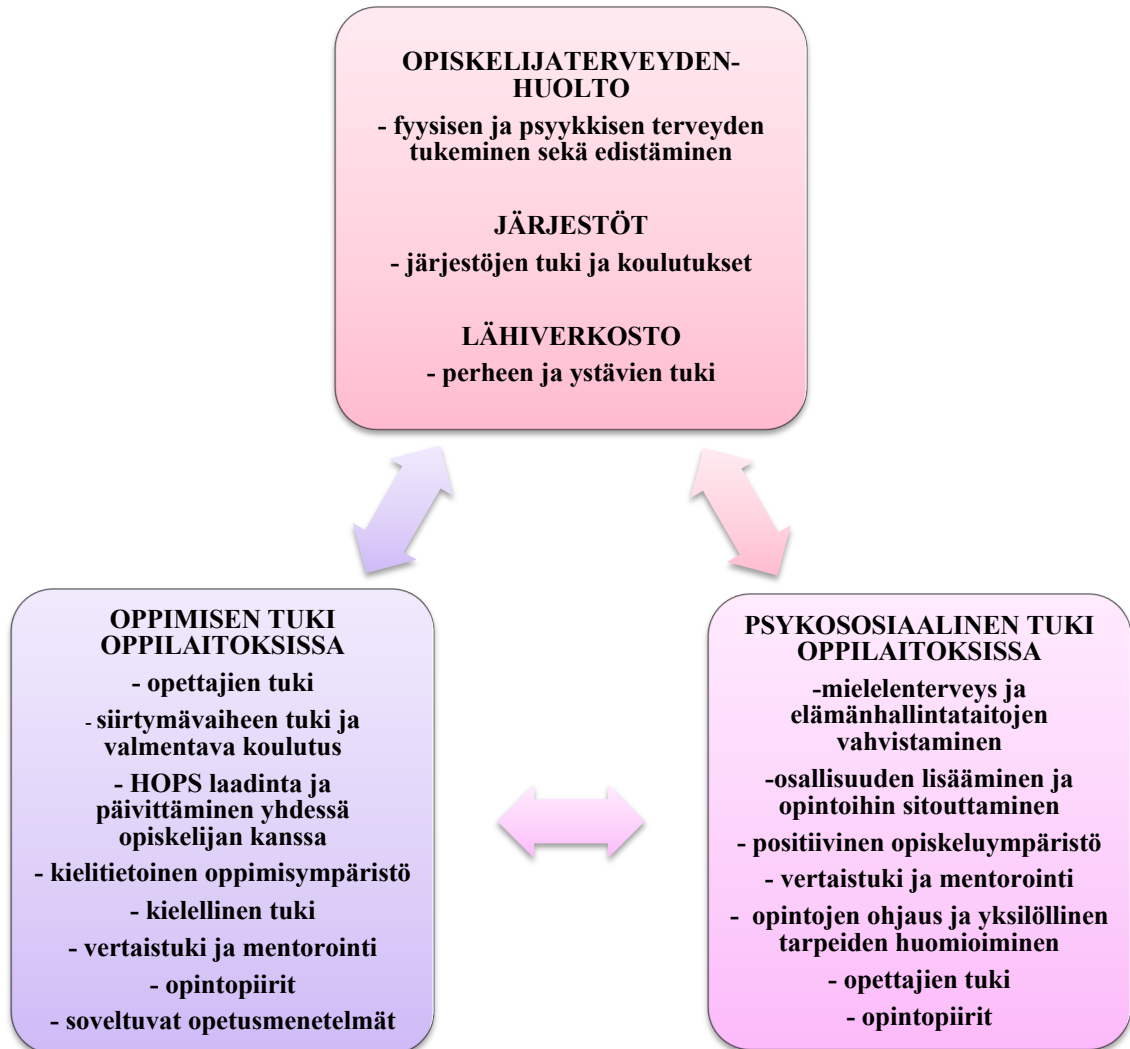
Ystävien ja perheen tuki nousi luetuissa tutkimuksissa usein esiin, ja sitä voi pitää itsestään selvänä tukena opiskelijoille. On kuitenkin hyvä muistaa, että maahanmuuttotaustaisen opiskelijan perhesuhteet voivat olla hyvin erilaiset kuin kansallisen opiskelijan ja toisaalta tuella voi olla erilainen merkitys opiskelijan opinnoissa jaksamisen näkökulmasta: kuten eräässä opiskelijoita haastattele- malla tehdyssä tutkimuksessa nostettiin esiin, voi nuoren vanhempien kannus- tava tai välinpitämätön suhtautuminen vaikuttaa opiskelijan opinnoissa suoriutu- miseen. Tärkeä näkökulma on myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys – millä tavalla oppilaitoksissa vanhempien osallisuus varmistetaan niin, että esimerkiksi kotiin lähtevät tiedotteet ja vanhempainillat ovat tasavertaisesti kaikkien saavutettavissa. Tutkimusten perusteella maahanmuuttotaustaista opis- kelijaa opinnoissa tukee hänen perheellensä annettu tieto ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö.

Viimeisenä, mutta ei suinkaan vähäisimpänä kysymyksenä on resurssien lisää- minen ja rahoitus. Resurssien kasvattamisen näkökulma nousi esiin tutkimuk- sissa lähes poikkeuksetta. Onkin syytä pohtia, kuinka hankkeissa luotuja malleja ja tukimuotoja saadaan osaksi oppilaitosten arkea; onko esimerkiksi opiskeluter- veydenhuollolle ja opettajilla resursseja siihen, että maahanmuuttotaustaisille

opiskelijoille voidaan tarjota riittävästi tukea. Hankkeissa tuotetun tiedon käytön ottaminen vaatii, että siihen on annettu oppilaitoksissa mahdollisuus. Kuten viime aikojen keskustelu osoittaa, on perustason mielenterveystyö arvokasta siellä, missä nuoret viettävät valtaosan ajastaan. Olisikin toivottavaa, että nuoriin panostetaan yhteiskunnan peruspalvelujen tasolla, ja heille tarjotaan tarpeelliset tukipalvelut oppilaitoksissa sekä muualla, missä he viettävät paljon aikaa. Kuten kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittavat, on maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemisen kehittämisessä oltava kokonaisvaltainen, osallistava ja kulttuurisen monimuotoisuuden huomioiva ote. Maahanmuuttotaustaiset opiskelijat eivät ole homogeeninen ryhmä vaan kulttuurisesti monimuotoinen joukko ihmisiä, joiden lähtökohdat ja tarpeet tuelle poikkeavat toisistaan. Näiden lähtökohtien ja tarpeiden huomioiminen on tulevaisuuden yhteiskunnan rakentumisessa tärkeää ja toisen asteen opiskelijoiden tuen kehittämisessä huomioitava seikka.

Kirjallisuuskatsauksessa kuvattujen tutkimustulosten perusteella laadittiin kuvio tuen muodoista, jotka kuuluvat kokonaisvaltaiseen maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemiseen (kuvio 2). Tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan psykososiaalisella tuella sellaisia tapoja tukea opiskelijoita, jotka vaikuttavat opiskelijan psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Ne ovat olennaisia tärkeitä maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden mielenterveyden ja jaksamisen tukemisessa. Psykososiaalisella tuella on mahdollista vahvistaa osallisuutta ja lisätä opintoihin sitoutumista. Oppimisen tuella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sellaisia konkreettisia oppimisen tuen muotoja, jotka tukevat opiskelijaa tutkinnon suorittamisessa ja edistävät hänen opiskelutaitojansa. Oppilaitoksissa opettajat vastaavat pedagogisen tuen järjestämisestä, joka kuviossa sisältyy oppimisen tukeen. Edellä kuvatut psykososiaalisen tuen muodot menevät luonnollisesti osittain päällekkäin oppimisen tuen muotojen kanssa, sillä kummatkin tukevat toisiaan. Kuvioon haluttiin nostaa esiin sellaisia tukikeinoja, jotka olivat toteutettavissa käytännössä ja niistä oli saatu hyviä kokemuksia tutkimuksissa sekä hankkeissa. Kuviossa näkyvät myös eri tahojen toimijat, jotka opiskelijoita tukevat. Oppilashuolto ajatellaan tässä kuuluvan sekä oppimisen tukeen että psykososiaaliseen tukeen oppilaitoksissa.

Kuvio 2. Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden kokonaisvaltainen tuki toisen asteen opinnoissa

8 POHDINTA

Kirjallisuuskatsauksen tekeminen maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemisesta toisen asteen opintojen aikana oli mielenkiintoista. Suomessa tehtyjä tutkimuksia löytyi jonkin verran, ja ne olivat pääsääntöisesti hankkeisiin liittyviä

hankeraportteja. Maahanmuuttajien kouluhyvinvointia on tutkittu Suomessa tois-
taiseksi vähän, toteaa Salmela-Aro artikkelissaan Maahanmuuttajien kouluhyvin-
vointi. Kuten tämän kirjallisuuskatsauksen haku myös osoittaa, suurin osa tutki-
muksista on tehty Yhdysvalloissa. (Salmela-Aro 2017, s. 93–94.) Yritin kuitenkin
löytää opinnäytetyöhön laajasti tutkimuksia eri näkökulmista oppilaiden tukemi-
seen ja erityisesti suomalaista tutkimusta aiheeseen liittyen. Tässä opinnäyte-
työssä on kirjallisuuskatsauksella raportoitu opiskelijan tukemisen tapoja oppilai-
toksissa opiskelijahuollon ja muun opiskelukykyä sekä hyvinvointia tukevan toi-
minnan näkökulmasta. Pitää muistaa, että myös opiskeluterveydenhuollon tär-
keimpiä tehtäviä on terveyden edistäminen ja varhainen puuttuminen ongelmiin.
Opiskeluterveydenhuollon toimintamuotoina ovat sidosryhmä- ja asiantuntijatoi-
minta, terveystiedon tuottaminen ja jakaminen, terveystarkastukset ja erilaiset
ehkäisevän työn muodot. (Kunttu ym. 2011, s. 102–103.)

8.1 Opiskelijakokemuksien keräämisestä tutkitun tiedon kokoamiseen

Opinnäytetyöprosessi on opettanut minulle paljon - siinä on ollut erilaisia vaiheita,
joiden ratkaisemiseksi olen muuttanut alkuperäistä suunnitelmaa useamman ker-
ran. Olen törmännyt prosessin aikana aineiston keruuseen liittyviin haasteisiin ja
oppinut ennen kaikkea sietämään keskeneräisyyttä ja sitä, että tutkimuksen kul-
kuun liittyvät hidasteet voivat pitkittää prosessia paljonkin suunnitellusta. Huo-
maan, että olen kuitenkin opinnäytetyön valmistumiseen mennessä oppinut pal-
jon uutta aina tutkimusmetodeista opinnäytetyön keskeisiin teemoihin liittyen.
Olin pyrkinyt huomioimaan alkuperäisissä tutkimusmenetelmissä sen, että olisin
niiden avulla pystynyt tuomaan nuorten omaa, ajankohtaista ääntä tässä opin-
näytetyössä esiin. Olisin myös tällä tutkimusmenetelmällä pystynyt tuottamaan
tietoa siitä, kuinka hyvin Mitä kuuluu -koulutus on tavoittanut maahanmuuttotau-
saisia opiskelijoita. Kun tutkimushaastatteluja suunniteltiin, oli mielestäni paras
keino tavoittaa nuoret heidän tapaamisensa kasvokkain. Olisin mielelläni käynyt
kertomassa tästä opinnäytetyöstä toisen asteen oppilaitoksissa ja uskon, että
tällä tavalla haastateltavat olisivat löytyneet helpommin. Koronapandemia tuli kui-
tenkin väliin. Pohdinkin paljon koronapandemian vaikutusta nuorten jaksamiseen
ja sitä, kuinka se on voinut vaikuttaa halukkuuteen osallistua etäyhteydellä toteu-
tettavaan haastatteluun tai kuinka se on voinut vaikuttaa siihen, että

kyselylomakkeeseen ei löytynyt kiinnostuneita vastaajia. Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry:stä kerrottiin, että syksyllä 2021 on ollut vaikea löytää osallistujia nuorista myös muihin tutkimuksiin.

Aineisto oli siis alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus kerätä kevään 2021 aikana haastattelemalla erään ammattikoulun maahanmuuttotautaisia lähihoitajaopiskelijoita. Tavoitteena oli saada haastateltavaksi 6–8 maahanmuuttotautista lähihoitajaopiskelijaa. Aineiston keruumenetelmäksi alun perin valitsemani teemahaastattelu tuntui sopivalta ja menetelmällisesti osuvimmalta tavalta hankkia aineistoa: haastattelut oli tarkoitus toteuttaa yksilöhaastatteluina, ja tuoda niiden avulla esiin nuorten omaa näkökulmaa. Teemahaastattelun runko muodostui eri teemojen ympärille, joita olivat opinnot, opintojen aikaiset tuen tarpeet ja tuensaanti sekä Mitä kuuluu -koulutus (liite 5: haastattelurunko). Koronapandemia huomioiden haastattelut oli tarkoitus toteuttaa etäyhteydellä Teams- sovelluksella. Kutsukirje lähetettiin ensin yhdelle ammattioppilaitoksen ryhmäohjaajalle, joka välitti sen opiskelijoilleen (liite 3: kutsukirje I). Opiskelijoilta ei tullut yhtään yhteydenottoa haastatteluun osallistumiseksi. Haastattelupalkkioksi lisättiin kutsukirjeeseen Finnkinon leffalippu, jonka Jaksaa jaksaa -hanke kustantaisi. Tämän jälkeen otin sähköpostitse yhteyttä ammattioppilaitoksen ryhmäohjaajaan, ja hän lupasi välittää uuden kutsukirjeen. (liite 4: kutsukirje II). Ryhmäohjaaja arveli tuolloin, että hänen ryhmän opiskelijoiden kielitaito ei ole riittävä, ja ohjasi allekirjoittaneen olemaan yhteydessä toisiin ryhmän ohjaajiin, joiden ryhmässä opiskelee myös maahanmuuttotautaisia opiskelijoita. Kolmesta ryhmäohjaajasta yksi vastasi sähköpostiini, ja välitti haastattelukutsukirjeen opiskelijoille. Opettaja arveli, että haastateltavia voi tässä vaiheessa lukukautta olla hankala saada, ja hän totesi koronapandemian vaikuttaneen opiskelijoiden jaksamiseen ja siihen, että he jaksaisivat innostua etäyhteydellä toteutetusta haastattelusta.

Elokuussa 2021 yksikään opiskelija ei ollut vastannut haastattelukutsuun ja ammattikoulun opettajia oli haastava tavoittaa, joten ryhdyimme Jaksaa jaksaa-hankkeen päällikön kanssa miettimään vaihtoehtoisia aineiston keruumenetelmiä. Uudeksi menetelmäksi valitsin kyselylomakkeen (liite 6), joka kohdennettiin toisen asteen maahanmuuttotautaisille opiskelijoille valtakunnallisesti hyödyntäen hankkeen verkostoja. Kyselylomakkeen huolellinen suunnittelu oli

tärkeää, jotta se vastaisi asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeen eri osioita voidaan kutsua avoimiksi tai suljetuiksi. (Vehkalahti 2014, s. 17–20.) Kyselylomaketta tehdessä piti miettiä sen pituutta, eikä lomakkeeseen käytettävä vastausaika saanut olla liian pitkä: vastaaminen ei saisi viedä yli 15 minuuttia. Tähän kiinnitinkin erityistä huomiota nuorten vastaajien näkökulmaa ajatellen. (Valli 2018, s. 97.) Kyselylomakkeessa oli yhteensä kymmenen monivalintakysymystä ja kuusi avointa kysymystä opinnoista, opintojen aikana saadusta tuesta ja Yeesi Ry:n Mitä kuuluu? koulutuksesta. Koulutusta koskeviin kysymyksiin ei tarvinnut vastata, mikäli siihen ei ollut osallistunut. Kieleen liittyvien esteiden maldtamiseksi laadin lomakkeen myös englanniksi (liite 7). Ennen kyselylomakkeen lähettämistä testasin sen toimivuutta kuudella vastaajalla ja lisäksi Jaksaa jaksaa -hankepääällikkö tarkasti lomakkeet.

Sain kyselylomakkeet valmiiksi syyskuussa 2021 ja ne lähetettiin Yeesi Ry:n toimesta toisen asteen oppilaitoksiin valtakunnallisesti avoimena nettilinkkinä. Kyselylomaketta pidettiin auki aluksi 6 viikon ajan. Lokakuun 29. päivä mennessä suomenkielistä kyselylomaketta oli avattu 92 kertaa, mutta loppuun tehtyjä vastauksia sain 1 kappaleen. Englanninkielistä kyselyä oli avattu 78 kertaa, enkä saanut siihen yhtään vastausta. Olin yhteydessä jälleen hankepääällikköön, ja sain luvan jakaa kyselyä omissa verkostoissani. Päätin pitää kyselyä auki vielä marraskuun 2021 kaksi ensimmäistä viikkoa ja jaoin kyselylinkkiä omassa sosiaalisessa mediassa (Facebook ja Instagram), jossa pystyin myös omien kontaktieni kautta tavoittamaan nuorten parissa toimivia ja heitä tuntevia ihmisiä. Opiskelutoverin kautta nettilinkkiä jaettiin myös Nuorisoasuntoliiton kautta. Sain kyselyyn 15.11. mennessä vastauksia yhteensä yhden: suomenkielinen kysely oli avattu 102 kertaa ja loppuun tehtyjä vastauksia sain yhden. Englanninkielinen kysely oli avattu 90 kertaa ja valmiita vastauksia ei tullut yhtään. Koska en saanut kerättyä aineistoa kyselylomakkeella, vaihdoin menetelmäksi kirjallisuuskatsauksen. Kirjallisuuskatsaus opetti minulle paljon lisää maahanmuuttotaustaisten nuorten tukemisesta opinnoissa, ja oli hyvä päästä tutustumaan myös muualla maailmassa aiheesta tehtyihin mielenkiintoisiin tutkimuksiin. Kansainvälisiin tutkimuksiin tutustuminen mahdollisti asioiden tarkastelun sellaisten yhteiskuntien näkökulmasta, jossa maahanmuuttoa on ollut jo pidempään. Maahanmuuton kasvaessa

voidaan tarkastella, kuinka maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita on tuettu sellaisissa yhteiskunnissa, joissa on menetelmiä kehitetty jo pidempään.

8.2 Ammatillisen osaamisen kehittyminen

Kirjallisuuskatsauksen tekeminen oli siis varsin antoisaa siitä näkökulmasta, että opinnäytetyön aiheeseen liittyvien tutkimusten lukeminen antoi minulle paljon tietoa maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tukemisesta toisella asteella ja erilaisista hankkeista sekä tutkimuksista, joita aiheeseen liittyen on tehty. Tutkimushakua tehdessäni mietin, mitä opittavaa suomalaisella koulutusjärjestelmällä on tukitoimien järjestämisestä niiltä yhteiskunnilta, joissa maahanmuuttoa on tapahtunut jo pidempään ja paljon suuremmalla volyyymillä. Eikö juuri nyt olisi hyvä aika panostaa maahanmuuttajien tukemiseen ja heille tarjottaviin palveluihin tulevaisuuden yhteiskunnan tasa-arvoisen rakentumisen ja työelämässä kipeästi tarvittavien eri alojen ammattilaisten osaamisen varmistamiseksi? Pitää muistaa, että monikulttuurisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeistä on erityisesti lasten ja nuorten kotoutuminen ja hyvinvointi. Kirjallisuuskatsauksessa nousi esiin, että mielenterveys- ja elämänhallintataitojen opiskelu olisi hyvä sisällyttää oppiaineisiin, ja pidän tätä asiaa erittäin tärkeänä myös ammatillisesti ajateltuna, psykiatrisen sairaanhoitajan näkökulmasta.

Ammatillisesti koen saaneeni lisää osaamista ja ajateltavaa maahanmuuttotaustaisten asiakkaiden kohtaamisiin työssäni sairaanhoitajana lasten ja nuorten parissa. Sain paljon pohdittavaa ja vahvistuksen sille, että lasten- ja nuorten psykiatrian puolella on edelleen runsaasti kehittämistarvetta maahanmuuttotaustaisten perheiden kanssa toimimiseen. Erilaiset käsitykset mielenterveydestä ja sen ilmenemisestä haastavat alan ammattilaiset kehittämään osaamistaan. Lastenpsykiatrisena sairaanhoitajana toimiessani osallistuin usein kouluneuvotteluihin ja palavereihin, joissa pohdittiin maahanmuuttotaustaisen lapsen tai nuoren koulunkäynnin tukemista. Olen sairaanhoitajana ajautunut usein rooliin, jossa olen toiminut maahanmuuttotaustaisen perheen tukijana ja ikään kuin asianajajana kouluneuvotteluissa. Olen näiden tapaamisten jälkeen pohtinut, kuinka arvokasta olisi, että vanhemmat ja perheet kohdattaisiin heti yhteistyön alusta lähtien kuunnellen ja asiat selvästi esittäen, jotta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin. Lukemissani

tutkimuksissa nousi esiin, kuinka arvokasta vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö oppilaitoksissa on. Lisäksi tulkkien mukana oleminen on ehdottoman tärkeää silloin, kun suomen kielen taito ei ole riittävää – ja harvoin se oman kokemuksen mukaan tilanteissa, joissa ammattilaiset maahan muuttaneen perheen kohtaavat riittää. Ammattilaisten käyttämä sanasto ja käsitteet saattavat olla perheelle vieraita, ja ne saattavat olla myös kulttuurisidonnaisia. Lukemissani Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa nostettiin myös esiin tulkkipalveluiden käytön tärkeys.

8.3 Jatkotutkimustarpeet

Kirjallisuuskatsauksen tuloksia kirjoittaessani jäin pohtimaan useasti tutkimuksissa esille tuotua resurssien lisäämisen tarvetta ja sitä, että opettajat tarvitsevat lisää aikaa, tukea ja koulutusta riittävän tuen tarjoamiseksi: tutkimuksista lukevani tukee viime aikoina esiin noussut yhteiskunnallinen keskustelu opettajien uupumuksesta aina varhaiskasvatuksesta lähtien. Lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja toi juuri esiin, että lukiossa on tulossa opetustehdas, jossa väsyvät sekä opettajat että oppilaat. (HS 26.11.2021.) Kuten tuore kouluterveyskysely 2021 meille kertoo, suurin osa nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja pitää koulunkäynnistä. Elämään tyytyväisyys on kuitenkin vähentynyt vuonna 2021 verrattuna vuoteen 2019. Kaikilla kouluasteilla nuoret kertoivat kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta; tytöistä noin kolmannes ja pojista noin kahdeksan prosenttia. Useat nuoret kokivat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi; tytöistä lukiossa opiskelevista 32 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tytöistä 40 prosenttia. Pojilla osuudet olivat 17–19 prosenttia. Vuonna 2021 nuorten kokemus yksinäisyydestä myös lisääntyi verrattuna vuoteen 2019. (THL tilastoraportti 30/2021.)

Kouluterveyskyselyn tuloksiin uskoisin vaikuttaneen osittain koronapandemian aiheuttamat poikkeusolot, mutta niillä ei voi tuloksia kokonaan selittää. Nyt olisi tärkeää kuunnella nuoria ja mitä he haluavat kertoa. Kuinka heidän hätäänsä vastataan, miten yhteiskunta voi tukea nuorten jaksamista paremmin ja vaikuttaa siihen, että nuorten kokemukset omasta terveydestä parantuvat? Mitä nuorten tilanne heijastaa yhteiskunnasta? Tätä kirjoittaessani luin Helsingin Sanomista (18.11.2021) mielipidekirjoituksen Ammattiopinnot pelastivat minut

syrytyimiseltä, nimimerkiltä Jokainen nuori on arvokas. Kirjoituksessa nuori kertoo, kuinka sairastui psyykkisesti murrosiän alettua tavoiteltuaan opinnoissa täydellisyyttä. Hän kuvaa voimiensa loppuneen, ja peruskoulun hän suoritti loppuun sairaalakoulussa; tämän jälkeen ammattikouluun hakeutuminen pelasti hänet syrjäytymiseltä. Kirjoituksessa nuori pohtii median tapaa hehkuttaa nuorten huippusuorituksia lukiossa ja yliopistoissa. Nuori haluaakin muistuttaa, että jokainen koulutusvalinta on yhtä arvokas ja toivoo, että uutisoidaan myös toisenlaisista huippusuorituksista. Lopuksi hän toteaa: ”ei luoda lisäpaineita nuorille vaan kuljetaan rinnalla, kuunnellaan ja kohdataan.”

Jatkotutkimustarpeena näen Suomessa maahanmuuttotaustaisten nuorten osallisuuden tutkimisen ja kuinka sitä voidaan lisätä? Olisi myös tarpeen tutkia, kuinka oppilaitoksissa tarjotut mielenterveyden ja elämönhallintataitoihin liittyvät koulutukset tai oppisisällöt tukevat maahanmuuttotaustaisia nuoria. Olisi tärkeä selvittää, kuinka ylipäätään toisen asteen opintojen aikana tarjottu tuki palvelee maahanmuuttotaustaisia opiskelijoita.

8.4 Eettisyys

Ajatellaan, että tieteellisten tutkimusten tarkoituksena on lisätä ihmisten tietoa, auttaa ymmärtämään maailmaa paremmin tai ylipäätään lisätä tietoa siitä, miten maailma toimii. Eettinen kysymys tiedon hankkimiseen liittyen on se, onko tiedon lisääminen ilmiöistä maailmalle todella hyväksi? Saatamme ajatella, että tiedon saanti on sinällään hyvä asia, eikä tarvita moraalisia perusteluja tutkimuksen tekemiselle. Tutkimus ei kuitenkaan voi olla vapaa moraalista. Tutkijalla tulee koko tutkimuksen ajan olla pyrkimys hyvään (Oliver 2010, s.10–12), johon olen tätä opinnäytetyötä tehdessäni tähdännyt. Laadullisen tutkimuksen on tarkoitus tuottaa uutta tietoa tai teoriaa, ja tässä opinnäytetyössä olen kirjallisuuskatsauksella koonnut yhteen aiempaa tutkimusta saadakseni vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Eettisesti tärkeäksi seikaksi nousee kirjoittamistapa eli se mitä tutkittavista kirjoitetaan. Kielteinen ilmaisutyyli voi leimata tutkittavan ryhmän. (Vilka 2007, s. 164.) Opinnäytetyöni prosessin aikana jäin useaan kertaan pohtimaan maahanmuuttotaustainen -termin käyttöä. Termiä maahanmuuttaja on maahanmuuttoa

käsittelevässä tutkimuksessa ja kirjallisuudessa arvosteltu siitä, että se pitää yllä jakoa ”meihin” suomalaisiin ja ”muihin” ulkomaalaisiin. Luin tätä työtä tehdessäni Sosiaalilääketieteen aikakauslehteä etsiessäni materiaalia ja mieleeni jäi Shadia Raskin (2017) puheenvuoro väestön moninaisuudesta ja suomalaisuuden määrittelystä. Hänen mukaansa maahan muuttaminen tulisi nähdä yhtenä asiana ihmisen taustassa sen sijaan, että se nähtäisiin ihmisen ensisijaisena piirteenä, jonka perusteella hänet voi luokitella kuuluvaksi yhtenäiseen ryhmää. On siis syytä muistuttaa, että maahanmuuttotaustaiset ihmiset ovat erittäin moninainen ryhmä. He voivat olla lähtöisin eri maista ja kulttuuripiireistä, osa Suomea vastaavista ja osa Suomesta selvästi poikkeavista oloista. Suomeen muutetaan erisyistä ja erilaisilta alueilta tulleiden joukossa on eri-ikäisiä ja eri tavalla koulutettuneita ihmisiä.

8.5 Pätevyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa mitään yksiselitteistä ohjetta. Tutkimusraportin on tarkoitus olla selkeä kuvaus tutkitusta ilmiöstä ja tutkimusprosessista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 163.) Opinnäytetyöni luottavuuteen vaikuttavat monet asiat. Tutkimuksen kohde ja tarkoitus muotoutui alun perin omasta kiinnostuksesta maahan muuttaneiden asemaa kohtaan ja sen pohtimisesta, kuinka maahanmuuttotaustaisia nuoria voitaisiin tukea paremmin suomalaisessa koulujärjestelmässä ja terveydenhuollon asiakkaina. Nuorten mielenterveys Yeesi Ry:n internetsivuilta löytyi mielenkiintoinen hanke, jossa kehiteltiin menetelmiä nuorten opinnoissa jaksamisen tueksi. Otettuani yhteyttä Yeesin Jaksaa jaksaa -hankkeen päällikköön ilmeni, että hankkeessa oli tarvetta maahanmuuttotaustaisten nuorten jaksamisen tutkimiseen ja hankkeessa kehitetyn koulutuksen kehittämistä vastaamaan eri ryhmien tarpeita paremmin.

Tutkijan tulee antaa lukijoille riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty, jotta lukijat voivat arvioida tutkimuksen tuloksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 163). Sain aineiston keruuseen henkilökohtaisen ohjauksen Diakin Helsingin kirjastosta. Pyrin tutkimushaussa siihen, että kirjallisuuskatsauksessa mukana olisi monipuolisia ja tuoreita tutkimuksia Suomesta sekä ulkomailta. Löysin paljon tutkimuksia hakusanoillani ja rajasin niitä luettavaksi otsikoiden sekä abstraktien mukaan.

Tutustuin näihin tutkimuksiin huolella ja lopulliseen kirjallisuuskatsaukseen valikoitui yhteensä 15 tieteellistä tutkimusta: 6 hankkeen loppuraporttia, 8 artikkelia ja 1 väitöskirja, jotka esitän taulukossa työn lopussa (liite 1). Tutkimushaun edessä pidin koko ajan mielessäni opinnäytetyön tutkimuskysymykset ja tehdesäni yhteenvetotaulukkoa löytämistäni tutkimuksista aiheen teemat rupesivat hahmottumaan. Jaoin ne aluksi kolmeen luokkaan: opiskelijoiden psykososiaalinen tuki, oppimisen tuki ja tukimuotojen kehittäminen. Käytyäni uudelleen läpi tutkimuksia ja samalla kirjoittaessani opinnäytetyön tuloksia sisällytin niihin ne tulokset, joilla sain vastauksia tutkimuskysymyksiin ja jotka voisivat sopia suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Lopulliseen synteesiin muodostuivat psykososiaalisen tuen ja oppimisen tuen alaluokat osallisuuden lisääminen ja opintoihin sitouttaminen, mielenterveys- ja elämänhallintataitojen tukeminen, siirtymävaiheen tuki ja valmentava koulutus, kielitietoinen oppimisympäristö ja kielellinen tuki, opettajan tuki ja oppilaanohjaus, mentorointi ja vertaistuki, perheen ja ystävien tuki sekä teknologia, sovellukset ja oppimisalustat opiskelijan tukena. Miten opiskelijoita voidaan tukea parhaiten kysymyksen kohdalla päädyin kolmeen luokkaan; opettajien koulutus ja moniammatillinen yhteistyö, monikulttuurinen ja kielitietoinen oppimisympäristö sekä resurssit, joista laadin yhden otsikon toisen asteen opintojen aikaisen tuen kehittäminen.

Toteutin kirjallisuuskatsauksen nopealla aikataululla, sillä aikaisemmat aineistonkeruumetodit eivät olleet tuottaneet tulosta, ja olin jo käyttänyt opinnäytetyöprosessiin paljon aikaa. Olin kuitenkin tehnyt opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen huolella, ja sain siitä apua tutkimushaussa tuntemalla ennestään maahanmuuttotutkimuksen ajankohtaista kenttää Suomessa. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta olisi voinut lisätä tutkimushakuun käytetty pidempi aika.

LÄHTEET

- Aalberg, V. (2019). *Nuoruusiän psyykkinen kehitys*. Teoksessa Kumpulainen K., Aronen E., Ebeling H., Laukkanen E., Marttunen M., Pura K. & Sourander A. toim. (2019). *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. Kustannus Oy Duodecim.
- Ahonen Coly S., Halme K., Hietalahti A., Lang T., Rätty M., Saari E. & Viinamäki L. (2020). *Maahanmuuttajaopiskelijan ääni -näkökulmia opintoihin ja työelämään Suomessa -tutkimus- ja kehittämishanke*. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Alitolppa-Niitamo, A. & Leinonen E. (2013). *Perhe, nuoret ja maahanmuutto*. Teoksessa Alitolppa-Niitamo A., Fågel, S. & Säävälä M. toim. (2013). *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Kirjapaino Fram.
- Antikainen M., Paavola H., Salonen M. & Wilman S. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat koulutuksen haku- ja nivelvaiheissa*. Tutkimusraportissa Pirinen, T., toim. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä – koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi*. Tutkimusraportti. Helsinki. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus; nro 17:2015. Saatavilla 11.11.2021 <https://karvi.fi/publication/maahanmuuttajataustaiset-oppijat-suomalaisessa-koulutusjarjestelmassa/>
- Antikainen M., Paavola H., Salonen M., Pirinen T., Tiusanen M & Wilman S. (2015). *Maahanmuuttajataustaisten oppijoiden muu oppimisen tuki*. Tutkimusraportissa Pirinen, T., toim. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä – koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi*. Tutkimusraportti. Helsinki. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus; nro 17:2015. Saatavilla 11.11.2021 <https://karvi.fi/publication/maahanmuuttajataustaiset-oppijat-suomalaisessa-koulutusjarjestelmassa/>
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative interviewing. Understanding qualitative research*. Oxford University Press.

- Carhill-Poza A. & Williams P.T. (2020). Learning “Anytime, Anywhere”? The Imperfect Alignment of Immigrant Students’ Experiences and school-Based Technologies in an Urban High School. *Comparative Education Review*, vol. 64, no. 3, p. 428-450.
- Erkko, A., & Hannukkala, M. (2013). *Mielenterveys voimaksi. Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille* (2. uud.p.). Suomen mielenterveysseura.
- Faas, D, Sokolowska B. & Darmody M. (2015). *Everybody Is Available to Them: Support Measures for Migrant Students in Irish Secondary Schools*. *British Journal of Educational Studies*. Dec2015, Vol. 63 Issue 4, p. 447-466. 20p.
- Helsingin Sanomat (18.11.2021). *Ammattiopinnot pelastivat minut syrjäytymiseltä*. Saatavilla 19.11.2021 <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008406342.html>
- Helsingin sanomat (26.11.2021). *Lukion uuvuttamat*. Saatavilla 26.11.2021 <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000008408547.html>
- Haasjoki, E. & Ollikainen, T. (2010). Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Hansaprint direct Oy.
- Haravuori H., Kanste O., Marttunen M. & Muinonen E. (2017). *Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa, Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin*. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.
- Hietala T., Kaltiainen T., Metsärinne U. & Vanhala E. (2010). *Nuori ja mieli - koulu mielenterveyden tukena*. Livonia Print.
- Hietanen-Peltola, M., Laitinen K., Järvinen J. & Fagerlund-Jalokinos, S. (2019). *Toisella asteella toimien: opas oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmälle*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Punamusta Oy. Saatavilla 1.5.2021 https://www.jul-kari.fi/bitstream/handle/10024/138568/URN_ISBN_978-952-343-374-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. (2007): *Tutki ja kirjoita*. (13. osin uud.p.). Otava kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi S. & Hurme H. (2018): *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.

- Hyvärinen M., Nikander P. & Ruusuvaori J. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Hyvärinen M., Nikander P. & Ruusuvaori J. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Kalalahti M., Varjo J., Zacheus T., Kivirauma J., Mäkelä M-L., Saarinen M. & Jahnukainen M. (2017). *Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat*. Yhteiskuntapolitiikka 82 (1), 33-44.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/309022/YP1701_Kalalahti_ym.pdf?sequence=1
- Kangasniemi M., Utrainen K., Ahonen S-M., Pietilä A-M, Jääskeläinen P. & Liikanen E. (2013). *Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon*. Hoitotiede 2013, 25 (4), 291-301. Saatavilla 23.11.2021
<https://www.proquest.com/docview/1469873650?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Kerkkänen H. & Säävälä M. (2015): *Maahanmuuttajien psyykkistä hyvinvointia ja mielenterveyttä edistävät tekijät ja palvelut*. Systemaattinen tutkimuskatsaus. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 40/2015). Edita Publishing Oy.
- Kilpi, E. (2010). *Toinen sukupuoli peruskoulun päättyessä ja toisen asteen koulutuksessa*. Teoksessa Haikola, L. & Martikainen T., toim. (2010): *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Hakapaino.
- Kinnunen P. (2009). *Mielenterveys ja siihen yhteydessä olevien tekijöiden huomiointi nuorten mielenterveyden edistämisessä*. Mielenterveys ja nuoruus käsitteinä. Teoksessa Kinnunen P., Korhonen T., Kylmä J. & Nikkonen M. toim. (2009): *Näetkö mielenterveyden edistämisen mahdollisuudet?* Suomen graafiset palvelut Oy.
- Kinnunen P. (2011). *Nuoruudesta kohti aikuisuutta*. Varhaisaikuisen mielenterveys ja siihen yhteydessä olevat ennakoivat tekijät. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Kivirauma J., Kalalahti M. & Jahnukainen M. toim. (2019). *Oma paikka haussa*. *Maahanmuuttotaustaiset nuoret ja koulutus*. Gaudeamus Oy.
- Konttajärvi A., Mäkelä-Lehtola M., Kärkkäinen K. & Järviluoma A. *Oppipajatoiminta, ohjaus ja mentoritoiminta Oulun seudun ammattiopistossa*.

- Hankkeen loppuraportissa Pinolehto M. toim. (2017). *Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portilla Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeen loppuraportti*. Diakonia ammattikorkeakoulu 2017.
- Kosonen L. (2006). *Maahanmuuttajanuorten tukeminen käytännössä*. Teoksessa Liebkind K. toim. (2006). *Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Tammer-Paino Oy.
- Kuitunen M. & Kumpulainen K. (2019). *Koulutoimi*. Teoksessa Kumpulainen K., Aronen E., Ebeling H., Laukkanen E., Marttunen M., Pura K. & Sourander A. toim. (2019). *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. kustannus Oy Duodecim.
- Kulju J. (2016). *Yksilön ja yhteisön kielitaitoa – maahanmuuttajaopiskelijoiden kertomuksia kommunikointihalukkuudestaan ja käsityksistään suomen opiskelukielenä ammatillisessa koulutuksessa*. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 74. Jyväskylä. S. 127–144. Saatavilla 18.11.2021 <https://journal.fi/afinlavk/article/view/59723>
- Kunttu K., Hämeenaho H. & Pohjola V. (2012). *Terveysten edistäminen opiskeluaikana*. Teoksessa Kunttu K., Komulainen A. Makkonen K. & Pynnönen P. (toim.). *Opiskeluterveys*. Duodecim. Bookwell Oy, Porvoo.
- Kuukka K., Ouakrim-Soivio, Pirinen T., Tarnanen M. & Tiusanen M. (2015). *Maahanmuuttajataustaisten oppijoiden kielen oppimisen tuki*. Tutkimusraportissa Pirinen, T., toim. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä – koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi*. Tutkimusraportti. Helsinki. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus; nro 17:2015. Saatavilla 11.11.2021 <https://karvi.fi/publication/maahanmuuttajataustaiset-oppijat-suomalaisessa-koulutusjarjestelmassa/>
- Kuukka K., Ouakrim-Soivio, Paavola H., & Tarnanen M. (2015) *Kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen ja kehittämistarpeet*. Tutkimusraportissa Pirinen, T., toim. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä – koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi*. Tutkimusraportti. Helsinki. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus; nro

- 17:2015. Saatavilla 24.11.2021 <https://karvi.fi/publication/maahanmuuttajataustaiset-oppijat-suomalaisessa-koulutusjarjestelmassa/>
- Kring M. (2017). Supporting college students through peer mentoring: Serving immigrant students. *Metropolitan Universities* Vol. 28 No. 3 (Summer 2017), DOI: 10.18060/21544.
- Lantto R., Ruokonen T. & Jauhonen A. (2017). *Kokemuksia opintopiirin toiminnasta Suomen Diakoniaopistossa*. Teoksessa Pinolehto M. toim. (2017). *Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portaille Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeen loppuraportti*. Diakonia ammattikorkeakoulu 2017.
- Larja L., Sutela H. & Witting M. (2015). Nuorten kouluttautuminen. Teoksessa Nieminen T., Sutela H. & Hannula U. toim. (2015): *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Grano Oy.
- Leinonen, E. (2013). *Perheen sukupolvisuhteet ja kotoutuminen nuorten näkökulmasta*. Edita Prima Oy.
- Malin M. & Suvisaari J. (2010). *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi*. Teoksessa Teoksessa Huttunen M. & Pakaslahti A., toim. (2010). *Kulttuurit ja lääketiede*. WS Bookwell Oy.
- Miikkulainen, T., Korhonen, A., Pohjola, M., Rantala, E.-M., Sinnemaa, T. & Honkamäki, R. (2020). Target – tukitoimia maahanmuuttajataustaisille koulutuspolulla. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(4).
Saatavilla 12.11.2021: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2020/target-tukitoimia-maahanmuuttajataustaisille-koulutuspolulla>
- Moisio J., Gissler M., Haapakorva P. & Myllyniemi S. (2016): *Lasten ja nuorten muuttoliike tilastoissa*. Teoksessa Kivijärvi A. & Peltola M. (2016): *Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2016*. Unigrafia Helsinki.
- Molin-Karakoc L. & Ikola M. (2017). *Learning engagement as a target for interventions: a qualitative study of first-generation migrant adolescents in Finnish secondary education*. Turun Yliopisto. Turku. *British Journal of Guidance & Counselling*. Febr2019, Vol. 47 Issue 1, p109-122. 14p.

- Mustonen, S., Puranen, P. & Suni, M. (2020). Maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden tasa-arvoisen osallisuuden tukeminen ammatillisessa koulutuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(6). Saatavilla 11.11.2021: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2020/maahanmuuttotaustaisten-opiskelijoiden-tasa-arvoisen-osallisuuden-tukeminen-ammattillisessa-koulutuksessa>
- Myllyniemi S. & Kiilakoski T. (2017). *Nuorten koulutuspolut*. Teoksessa Pekkari E. & Myllyniemi S. (2017). *Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017*. Painotalo Varteva Oy.
- Nuorten mielenterveysseura Yeesi (i.a). Ohjaajan ohjeet. Saatavilla 1.7.2021 <https://www.yeesi.fi/client/yeesi/userfiles/ohjaajanopasmk.pdf>
- Nuorten mielenterveysseura Yeesi (i.a). *Jaksaa, jaksaa?* Saatavilla 19.1.2021 <https://www.yeesi.fi/jaksaa-jaksaa/>
- Nuorten mielenterveys Yeesi (i.a). *Mitä kuuluu -koulutukset*. Saatavilla 14.4.2021 <https://www.yeesi.fi/jaksaa-jaksaa/mita-kuuluu-koulutukset/>
- Nurkkala K. & Falk S-M. (2020). *Arvot tukemaan arkea – malleja opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamisen toisella asteella*. Hankkeen loppuraportissa Ärling M. (2020) toim. *Voimaa opiskeluun – otetta ohjaukseen*. Voimaa opiskeluun hankkeen loppujulkaisu. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.
- Nurmi J-E., Ahonen T., Lyytinen H., Lyytinen P., Pulkkinen L. & Ruoppila I. (2018). *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-kustannus.
- Oliver P. (2010). *The Student's Guide to Research Ethics. Second Edition*. Open University Press.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Oppivelvollisuuden laajentaminen*. Saatavilla 22.4.2021 <https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Saatavilla 30.4.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Paakkinen N. (2020). *Mielenterveys- ja elämäntaitotaidot osaksi henkilöstön osaamista*. Hankkeen loppuraportissa Ärling M. (2020) toim. *Voimaa opiskeluun – otetta ohjaukseen*. Voimaa opiskeluun hankkeen loppujulkaisu. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

- Parviainen E. (2021). Vantaan väestö 2020/2021. Vantaan kaupunki, tietopalvelu B4:2021. Saatavilla 14.12.2021 https://www.vantaa.fi/instance/data/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/158051_Vantaan_vaesto_2020-2021.pdf
- Patton M. Q. (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods. Fourth Edition*. Sage Publications, Inc.
- Peltola, M. (2010). *Ulossuljettu keskiluokka? Maahanmuuttajataustaiset nuoret, perhe ja yhteiskunnallinen asema*. Teoksessa Haikola, L. & Martikainen T., toim. (2010): Maahanmuutto ja sukupolvet. Hakapaino
- Pinolehto M. toim. (2017). *Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portilla Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeen loppuraportti*. Diakonia ammattikorkeakoulu 2017.
- Pirinen, T., toim. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä – koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi*. Tutkimusraportti. Helsinki. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus; nro 17:2015. Saatavilla 11.11.2021 <https://karvi.fi/publication/maahanmuuttajataustaiset-oppijat-suomalaisessa-koulutusjarjestelmassa/>
- Puukko M., Vuori H. & Kuukka K.toim. (2019). *Tiellä parempaan: Maahanmuuttajien koulutukseen integroitumisen hyviä käytäntöjä*. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus julkaisut 14:2019. Saatavilla https://karvi.fi/app/uploads/2019/05/KARVI_1419.pdf
- Puusa A. (2020). *Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin*. Teoksessa Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus
- Rantanen P. (2010). *Nuoruusikä*. Teoksessa Almqvist, F., Kumpulainen, K., Moilanen, I. Piha, J., Räsänen, E. & Tamminen T. (2010) toim. *Lasten- ja nuorisopsykiatria*. WS Bookwell Oy.
- Rask S. (2017). Miten maahanmuutto ja suomalaisuus näyttäytyvät tulevaisuuden terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa? Puheenvuoro väestön moninaisuudesta ja suomalaisuuden määrittelystä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 54 (3). <https://doi.org/10.23990/sa.65570>

- Salmela-Aro K. (2017). *Maahanmuuttajien kouluhyvinvointi* . Julkaisussa Savolainen H., Vilkkonen A. & Vähäkylä L. (toim). Oppimisen tulevaisuus . Tutkitusti. Gaudeamus. Helsinki , Sivut 93-105 .
- Salminen, A. (2011). Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppisiin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisojohtaminen 4. Saatavilla 28.10.2021 https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. OECD. Saatavilla 18.8.2021 <https://stm.fi/ministerio/kansainvaliset-asiat/oecd>
- Stolt, M., Axelin A. & Suhonen R. (2016) toim. *Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä*. Turun yliopisto. Hoitotieteiden laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A73. Turku 2016.
- Sugarman J. (2017). *Beyond Teaching English: Supporting High School Completion by Immigrant and Refugee Student*. Migration Policy Institute.Report. ERIC, Resources in Education (RIE), Social Science Premium Collection.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutukseen hakeutuminen 2019. Tilastokeskus saatavilla 19.1.2022 http://www.stat.fi/til/khak/2019/khak_2019_2020-12-10_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen 2019. Tilastokeskus saatavilla 19.1.2022 http://www.stat.fi/til/kkesk/2019/kkesk_2019_2021-03-12_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Opiskelijat ja Tutkinnot 2020. Tilastokeskus. Saatavilla 19.1.2022 http://www.stat.fi/til/opiskt/2020/17/opiskt_2020_17_2021-10-22_tie_001_fi.html
- Tamminen T., Karlsson L., & Santalahti P. (2019). *Mielenterveyden edistäminen ja ennaltaehkäisy*. Teoksessa Kumpulainen K., Aronen E., Ebeling H., Laukkanen E., Marttunen M., Pura K. & Sourander A. toim. (2019). *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. Kustannus Oy Duodecim.

- Taskinen S. 2017. ”*Ne voi opita toisilta*” -kasvatustieteellinen design -tutkimus maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta edistävästä luokakäytännöistä. Väitöskirja. Lapin Yliopisto. Rovaniemi. Saatavilla 12.11.2021 https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63013/Taskinen_Satu_ActaE_227pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terveys- ja hyvinvoinninlaitos (2021). Kouluterveyskysely 2021. Tilastoraportti 30/2021. Saatavilla 25.10.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143063/ktk_tilastoraportti2021_2021-09-09_kuviot_kuvana.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Teräs M., & Kilpi-Jakonen E. (2013). *Maahanmuuttajien lapset ja koulutus*. Teoksessa Martikainen T., Saukkonen P., & Säävälä M. toim. (2013). *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Tiilikainen M. (2010). *Etniset vähemmistöt Suomessa*. Teoksessa Huttunen M. & Pakaslahti A., toim. (2010). *Kulttuurit ja lääketiede*. WS Bookwell Oy.
- Tilastokeskus (2015). Larja L., Sutela H. & Witting M. (2015) *Nuorten kouluttautuminen*. Teoksessa Nieminen T., Sutela H. & Hannula U. toim. (2015): *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Grano Oy.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valli R. (2018). *Aineistonkeruu kyselylomakkeella*. Teoksessa Valli R. (2018) toim. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. PS-kustannus.
- Vehkalahti K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Oy Finn Lectura Ab.
- Vilkkä H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Walqui A., Chu H. & Schmida M. (2016). How Can Schools Support Secondary Newcomers Academically, Socially, and Emotionally? Policy Brief. Institute of Education Sciences. WestEd, SanFrancisco.
- Wrede O., Löve J., Jonasson J.M, Panneh M. & Priebe G. (2021). Göteborg, Sweden. Promoting mental health in migrants: GHQ12-evaluation

of a community health program in Sweden. BMC Public Health
London [Vol. 21](#), (2021): 1-8.

Ärting M. (2020) toim. *Voimaa opiskeluun – otetta ohjaukseen*. Voimaa opiskeluun hankkeen loppujulkaisu. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

LIITE 1. TUTKIMUSTEN YHTEENVETOTAULUKKO

TUTKIMUKSEN TEKIJÄT, VUOSI, PAIKKA	TUTKIMUKSEN NIMI	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TARKOITUS	MENETELMÄ	KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSET
<p>Ahonen Coly S., Halme K., Hieta-lahti A., Lang T., Rätty M., Saari E. & Viinamäki L. 2020, Laurea ammattikorkeakoulu.</p> <p>Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti, Laurea ammattikorkeakoulu.</p>	Maahanmuuttaja-opiskelijan äänen näkökulmia opintoihin ja työelämään Suomessa -tutkimus- ja kehittämishanke	Hankkeessa etsitään maahanmuuttaja-opiskelijoiden opiskelemaan siirtymävaiheen, opiskeluvaiheen ja työelämään siirtymävaiheen edistäviä ja vaikeuttavia tekijöitä	Opiskelija- ja opettajahaastattelut, oppilaitosrekisteritiedot ja tilastokeskuksen tiedot	Selkeät opintopolut ja mahdollisuus suorittaa kieli- ja valmentavia opintoja samassa oppilaitoksessa auttavat siirtymisessä ammatilliseen koulutukseen. Ammattitutkinnon aikainen perheen ja lähipiirin tuki, joustavat opintojärjestelyt ja vertaistuki tärkeitä. Opinto-ohjauspalveluilla luodaan perusta opiskeluun opintojen aloitusvaiheessa. Riittävä kielitaito ja sen jatkuva kehittäminen merkityksellisiä yhteiskunnallisen osallisuuden ja omien vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta. Oppimaan oppimisen taidot ja digitaidot, kielitietoisuuden toiminnan vahvistaminen oppilaitoksissa tärkeää. Kielikoulutusjärjestelmän yhtenäistäminen ja vakiinnuttaminen osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää.
<p>Taskinen S. 2017. Rovaniemi.</p> <p>Väitöskirja, Lapin Yliopisto.</p>	”Ne voi opita toisilta” -kasvatustieteellinen design-tutkimus maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta edistävästä luokkakäytänteistä	Löytää osallisuutta edistäviä käytänteitä ja tutkia, mitä yhteyksiä osallisuudella ja suomen kielen käytöllä on koulutyössä. Neljän erilaisen osallisuutta edistävän intervention kehittäminen ja testaaminen.	Toimintayhteisöjen teoriaan (Laven ja Wenger 1991) nojautuvat neljä interventiota: avainhenkilön etsintä istumajärjestelyllä, yhteinen ongelmanratkaisu kieli- ja kulttuurivisassa, ryhmäharjoitukset ja mieliaineen ongelmanratkaisu	Osallisuutta edistää avainhenkilön löytyminen, säännöllinen ryhmäytyminen ja toimiminen pienemmissä ryhmissä, riittävä tuki, kielitietoinen opetus, opettajan rooli osallisuuden tavoittelussa ja oppilaiden kuuntelemisessa

<p>Molin-Karakoc L. & Ikola M. 2017. University of Turku. Turku.</p> <p>Artikkeli, British Journal of Guidance & Counselling. Febr2019, Vol. 47 Issue 1, p109-122. 14p.</p>	<p>Learning engagement as a target for interventions: a qualitative study of first-generation migrant adolescents in Finnish secondary education</p>	<p>Sitoutumista pidetään keskeisenä opiskelijan kehityksen mittaamisessa, ja se kertoo opiskelijoiden sitoutumisesta Artikkeli valaisee sitoutumisen monitahoista rakennetta ja sen vaikutuksia ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorten motivaatioon ja osallistumiseen.</p>	<p>Osallistujien haastatteluilla ja havainnoilla tutkittiin opiskelijoiden kokemuksia sitoutumisesta ja sitoutumisen hyödyllisyyttä.</p>	<p>Tunnistettuja sitoutumisen määrääviä tekijöitä ovat kulttuuripääoma, koulun normit ja arvot, opettajan ja opiskelijan väliset suhteet sekä tukipalvelujen vaikutus. Ottaen huomioon maahanmuuttajien haavoittuvan aseman ja tarpeen varmistaa yhtäläiset koulutusmahdollisuudet, tarvitaan sitoutumiseen liittyvien tukipalvelujen, interventioiden ja koulukäytäntöjen uudelleenmuotoilua.</p>
<p>Sugarman J. 2017. Washington DC: Migration Policy Institute</p> <p>Tutkimusprojektin loppuraportti, ERIC, Resources in Education (RIE) Social Science Premium Collection</p>	<p>Beyond Teaching English: Supporting High School Completion by Immigrant and Refugee Student</p>	<p>Tutkia, mitä haasteita lukiot kohtaavat pyrkimässään vastaamaan maahanmuuttotustaisten oppilaiden tuen tarpeisiin</p>	<p>Projektissa ”Leraning Network for Newcomer Youth Success” tutkittiin erilaisia opetusohjelmia, jotka tarkoitettu maahanmuuttotustaisten opiskelijoiden tukemiseen</p>	<p>Oppilaitokset tarvitsevat lisää resursseja tarjotakseen sekä akateemisia että eiakateemisia palveluja ja tukea maahanmuuttajille. Oppilaitosten opettajille ja henkilökunnalle tulee tarjota koulutusta maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn, jotta kielellistä ja akateemista tukea voidaan tarjota. Ajankohtaisiin tarpeisiin vastaaminen tärkeää, järjestelmällisen tuki, yhtenäiset ja johdonmukaiset keinot ja riittävät resurssit tulisi varmistaa opiskelijoiden tukemiseksi.</p>
<p>Wrede O., Löve J., Jonasson J.M, Pannenh M. & Priebe G. 2021. Göteborg, Sweden.</p> <p>Artikkeli, BMC Public Health London Vol. 21, (2021): 1-8.</p>	<p>Promoting mental health in migrants: GHQ12-evaluation of a community health program in Sweden</p>	<p>Tutkia, miten osallistuminen terveyttä edistävään ohjelmaan vaikutti maahanmuuttajien mielenterveyteen</p>	<p>Maahanmuuttajat osallistuvat viiden viikon terveyden edistämisen ohjelmaan, joka piti sisällään psykoedukaatiota maahanmuuttajien terveyteen liittyen ja terveydenhuoltojärjestelmästä. Mielenterveyttä kartoitettiin</p>	<p>Psykoedukaatiiviset ohjelmat edistävät turvapaikanhakijoiden ja hiljattain maahanmuuttaneiden mielenterveyttä. Tutkimus osoitti huomattavan määrän positiivisia muutoksia osallistujissa. Tulosten valossa voidaan suositella maahanmuuttajille terveyttä edistäviä ohjelmia maahanmuuton jälkeen.</p>

			ennen ja jäl- keen ohjel- man.	
Mustonen S., Pura- nen P. & Suni M. 2020. Jyväskylän yliopisto. Artikkeli, Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 11(6).	Maahanmuutto- taustaisten opiske- lijoiden tasa-ar- voisen osallisuus- tukeminen ammattillisessa koulutuksessa	Sellaisten käytän- teiden tarkastelu, jotka tukevat opis- kelijoiden tasa-ar- voista pääsyä vuo- rovaikutustilantei- siin ja samalla hei- dän ammatillisen kielitaitonsa ja identiteetin kehitty- mistä.	Työelämässä tarvittavien toisen kielen resurssien ra- kentuminen - hankkeen am- matillisessa koulutuksessa kerätty tii- mientnografi- nen havain- nointi- ja haas- tatteluaineisto. Aineiston ana- lyysi teoriaoh- jaavan sisäl- lönanalyysin menetelmin.	Resurssit kielitietoisien pe- dagogiikan kehittämiseen voivat olla rajalliset. Osal- lisuutta lisääviä käytänteitä tulisi yhteistyössä tunnis- taa, kehittää ja jakaa. Ope- tuksessa monikielisiä käy- tänteitä tulisi kehittää jous- tavasti voimavaraksi: maa- hanmuuttotautaisia opiske- lijoihin voi rohkaista ha- kemaan tietoa kaikilla osaamillaan kielillä ja käyttämään ongelmanrat- kaisussa ja työprossien jä- sentämisessä myös suomea omien kieltensä rinnalla. Monikielisen opiskeluryh- män yhteistyön rakentumi- sen tukeminen on tärkeää.

TUTKIMUK- SEN TEKI- JÄT, VUOSI, PAIKKA	TUTKIMUKSEN NIMI	TUTKIMUK- SEN TA- VOITE JA TARKOITUS	MENE- TELmä	KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSET
Pirinen, T. (toim.), Hietala, R., Ouakrim- Soivio, N., Antikainen, M., Paavola, H., Salonen, M., Wiman, S., Kuukka, K., Tarnanen, M., Tiusanen, M., Smeds- Nylund, A-S., & Kiviniemi, I. 2015, Hel- sinki Tutkimuksen loppuraportti, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä Koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi	Kartoittaa maa- hanmuuttajataustaisien opiskelijoiden koulutustarjon- nan, koulutus- ten haku- ja ni- velvaiheiden tuen, opiskelun aikaisen suo- men/ruotsin ja oman äidinkie- len sekä muun oppimisen tuen saatavuuden ja saavutettavuuden toteutumisen	Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien itsearviointi- kysely, joka koski heidän kykyään tar- jota maahan- muuttajataustaisille oppijoille yhtäläiset mahdollisuu- det osallistua kaikille yh- teiseen kou- lukseseen.	Kehittämissuosituksat: - Strategioissa ja visioissa tulee näkyä monikulttuuri- suuden ja monikielisuuden näkökulma - Toisen asteen nivelvai- heessa on tarpeen kehittää toimijoiden yhteistyötä ja uusia malleja - Maahanmuuttajataustai- sille oppijoille tarjottava kielen tiedostavaa opetusta ja omakielistä tukea perus- opetuksessa ja toisen as- teen koulutuksessa - Kulttuurisen monimuotoi- suuden arvostaminen ja kielitaitoisuuden kehittä- minen osaksi oppilaitosten toimintakulttuuria - Kielelliseen ja kulttuuri- seen monimuotoisuuteen liittyvä osaamisen kehittä- minen osaksi opettajien pe- rus- ja täydennyskoulu- tusta

				<ul style="list-style-type: none"> - Koulutuspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus maahanmuuttajataustaisille oppijoille on turvattu myös tulevaisuudessa.
<p>Miikkulainen, T., Korhonen, A., Pohjola, M., Rantala, E.-M., Sinnemaa, T. & Honkamäki, R. 2020. Jyväskylä.</p> <p>Artikkeli, Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 11(4).</p>	<p>Target – tukitoimia maahanmuuttajataustaisille koulutuspolulla.</p>	<p>Opetushallituksen rahoittama verkostoyhteistyöhanke Target – tavoitteellista kotoutumista ja osallisuutta. Hankkeen tavoitteena on ollut kehittää palveluja ja tukitoimia maahanmuuttajataustaisille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta koulutus- ja työllistymispolullaan.</p>	<p>Verkostoyhteistyönä on jaettu tietoa ja taitoa sekä kehitetty uudenlaisia yhteistyömuotoja ja toimintamalleja. Verkostossa mukana toimijoita, joilla monipuolinen kokemus maahanmuuttajatyöstä koulutuksesta ja viranomaisyhteistyöstä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Perustaitojen vahvistaminen painopisteenä - Tieto- ja viestintätekniikan työpajat ammatillisen puolen maahanmuuttajaoppiskelijoille - Sosiaalihoajaajan vahva tuki - Suomen kielen klinikka - Läksyparkki - Henkilökohtainen tuki - Tutortoiminta - Omakielisen mentoritoiminnan kehittäminen - Moniammatillinen yhteistyö tukee jokaisen työtä
<p>Kring M. 2017. University of Denver. Denver.</p> <p>Artikkeli, Metropolitan Universities Vol. 28 No. 3 (Summer 2017)</p> <p>Scholarly Journal ERIC, Current Index to Journals in Education (CIJE)</p>	<p>Supporting college students through peer mentoring: Serving immigrant students</p>	<p>Denverin maahanmuuttajapalveluohjelmassa käytetään vertaismentoreita. Mentorit tarjoavat kokonaisvaltaista tukea oppilaitoksen maahanmuuttajataustaisille oppijoille. Nämä vertaismentorit ovat toisia opiskelijoita ja ovat koulutettuja tarjoamaan akateemista sekä henkilökohtaista tukea maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille.</p>	<p>Vertaismentorit tukevat opiskelijoita muun muassa englanninkielisen kirjoittamisen tuessa, stipendihaikemuksissa ja yhteydenpidossa vierastoihin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vertaismentorointiohjelma on arvokas opiskelijoiden tukimalli - Mentoroinnin koordinointi ja vertaismentoreiden kouluttaminen sekä yhteistyö opettajien kanssa on tärkeää - Kun vertaismentorointiohjelmat toteutetaan selkeällä koulutusrakenteella ja velvollisuuksilla, ne voivat olla erittäin hyviä välineitä auttamaan maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita jaksamaan opinnoissa valmistumiseen. - Mentorointi voi auttaa lisäämään empatiaa yhteiskunnassa
<p>Faas D., Sokolowska B. & Darmody</p>	<p>Everybody is available to them: support measures</p>	<p>Artikkeli käsittelee hallituksen koulutason</p>	<p>Artikkeli perustuu aiempaan</p>	<p>Uuden kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisen opiskelijakunnan tarpeisiin</p>

<p>M. 2015. Irlanti.</p> <p>Artikkeli, British Journal of Educational Studies. Dec2015, Vol. 63 Issue 4, p. 447-466. 20p.</p>	<p>for migrant students in Irish secondary schools</p>	<p>lähestymistäpoja maahanmuuttajien tarpeisiin vastamisessa ja tarjoaa vertailevan näkökulman erilaisiin tukimalleihin EU:ssa. Vaikka siirtolaislasten ja -nuorten koulukokemuksia tutkitaan yhä enemmän, harvat aiemmat tutkimukset ovat hyödyntäneet kansallisesti edustavaa aineistoa ja keskittyneet erityisesti tukitoimiin, joihin maahanmuuttajaopiskelijat voivat saada.</p>	<p>tutkimuksiin EU:ssa maahanmuuttajille tarjottavista tukimalleista ja laajamittaisen empiirisen tutkimuksen tuloksiin Irlannin toisen asteen oppilaitoksissa saatavilla olevista akateemisista ja sosiaalisista tukitoimista</p>	<p>vastaaminen on haastavaa ja lähestymistavat voivat vaihdella kouluittain, mikä todennäköisesti johtaa erilaisiin oppilaiden kokemuksiin. Oppilaitokset ovat erilaisia ja maahanmuuttajaopiskelijoiden tarpeisiin vastaamisessa tarvitaan joustavuutta. Nämä tarpeet voivat vaihdella englannin kielen taidon, lukutaidon ja maahanmuuttajataustan (esim. pakolaiset ja turvapaikanhakijat) mukaan. Aidosti osallistavan koulutuksen tarjoamiseksi on tehtävä muutoksia ja eri kulttuureihin liittyvä täydennyskoulutus pitäisi olla kaikkien opettajien saatavilla.</p> <p>Irlantilaiset lukiot eroavat toisistaan maahanmuuttajaopiskelijoiden tukitoimissa. Irlanti on vuosien varrella kehittänyt järjestelmiä maahanmuuttajaopiskelijoidentukemista siten, että ennen opintoja tehdään kielitaidon arviointi ja tukiohjelmia on sekä oppimiseen että kielen opiskeluun tarjolla. Nykyinen tuki irlantilaisissa lukioissa ei kuitenkaan ole riittävää -kielitaitoa ja opetustukea tarvitaan jatkuvasti positiivisen kouluilmapiirin luomiseksi. Koulujen riittävät resurssit tulisi turvata, jotta tukitoimia voidaan parantaa ja lisätä osallisuuden parantamiseksi.</p> <p>Opiskelijaväestö muuttuu kaikkialla EU:ssa ja kielituen tarjoaminen on ollut tärkeä poliittinen vastaus vanhojen maahanmuuttomaiden ja uusien maahanmuuttomaiden toimesta</p>
<p>Ärting M. (toim.) 2020.</p> <p>Hankkeen loppuraportti, Diak ammattikorkeakoulu</p>	<p>Voimaa opiskeluun – otetta ohjaukseen Voimaa opiskeluun hankkeen loppujulkaisu</p>	<p>Voimaa opiskeluun -hankkeen tavoitteena oli opiskelun keskeyttämisen ja viivästymisen vähentäminen toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa. Hanke paneutui</p>	<p>Hankkeen aikana pilotoitiin erilaisia tukimalleja, jotka vahvistavat opiskelijoiden mielenterveys ja elämänhallintataitoja sekä tukevat</p>	<p>- Koulutusorganisaatioiden tulee sisällyttää mielenterveyttä tukevia elementtejä osaksi rakenteita, toimintakulttuuria ja opetussisältöjä - Edistävän mielenterveystyön rakentaminen lähtee siitä, että vahvistetaan koulutusorganisaatioiden henkilöstön mielenter-</p>

		opiskelijoiden siirtymävaiheiden ja koulutuksellisia tasarvoa tukevien palveluiden parantamiseen.	opiskelijan elämää kokonaisvaltaisesti ja oikea-aikaisesti. Opetus- ja ohjaajajenkilöstölle järjestettiin koulutus liittyen opiskelijoiden mielenterveyteen ja opiskelukykyyn vaikuttaviin asioihin.	veysosaamista, turvataan toimiva opiskeluterveydenhuolto sekä edistetään moniammatillista yhteistyötä. - Ongelmien ennaltaehkäisyn ja uupumuksen varhaisen tunnistamisen avulla opintojen viivästyminen vähenee ja siirtyminen jatkoopintoihin ja työelämään nopeutuu.
Pinolehto M. (toim.) 2017. Hankkeen loppuraportti, Diakonia ammattikorkeakoulu	Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portilla Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeen loppuraportti.	Hankkeen tavoitteena oli romanien ja maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittaminen	Hankkeessa kehitettiin kulttuurisen-sitiivistä opiskelijavallintaa, maahanmuuttaja- ja romani-taustaisille opiskelijoille suunnattu tukipajatoiminta (toiselle asteelle), opiskelijamentoritoiminta ja monikulttuurinen ohjaus ja osaaminen koulutus	<ul style="list-style-type: none"> - Erillishaun suunnittelu ja toteuttaminen Diakissa - Tuki maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille opiskelijoille kaikilla koulutusasteilla liittyen opiskelutekniikkaan, verkkoympäristöissä ja ryhmässä opiskeluun sekä erityisesti suomen kielen hallintaan: suomen kielen opetuksen yhdistäminen kiinteästi ammattiaineisiin - työssäoppimiseen todettiin erittäin tärkeäksi. - Mentoritoiminnan järjestäminen käynnistyi - Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus verkkokurssi kehitettiin hankkeessa - Hankkeessa mukana olleiden romani- ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kieli- ja opiskeluvälmiudet ovat kehittyneet hankkeen tarjoaman tuen avulla merkittävästi ja opinnot ovat edenneet ta- saisesti. Nämä opiskelijat toimivat yhteisöissään arvostettuina ja kannustavina esimerkkeinä ja vaikuttavat myönteisesti yhteisöjensä tulevaisuudenkuviin ja lisäävät luottamusta koulutuksen ja yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin.

<p>Carhill-Poza A. & Williams P.T. 2020. United States.</p> <p>Artikkeli, Comparative Education Review, vol. 64, no. 3, p. 428-450.</p>	<p>Learning “Anytime, Anywhere”? The Imperfect Alignment of Immigrant Students ‘Experiences and school-Based Technologies in an Urban High School</p>	<p>Selvittää, kuinka lukiossa opiskelevat maahanmuuttotautaiset nuoret hyötyvät opetuksessa käytettävästä teknologiasta ja vaikuttavatko heidän kokemuksensa sen hyödyntämiseen oppimisen tukena.</p>	<p>Tutkimus tehtiin 3 vuoden aikana lukiossa. Laadullinen aineisto sisältää haastatteluja opettajien, hallintovirkamiesten, maahanmuuttajaopiskelijoiden ja heidän vanhempiansa kanssa sekä koulu- ja luokkahavaintoja. Haastattelut ja luokkahuonehavainnotiedot analysoitiin teematisesti käyttämällä induktiivista lähestymistapaa.</p>	<p>Teknologia on tänä päivänä koulutuksen tasa-arvon ytimessä, ja se on kasvavassa asemassa sekä Yhdysvalloissa, että kaikkialla maailmassa. Koulut ovat tärkeä paikka kehittää taitoja, jota maahanmuuttajaopiskelijat tarvitsevat menestyäkseen maailmassa, joka perustuu yhä enemmän teknologian avulla oppimiseen. Jos maahanmuuttajaopiskelijoiden vahvuuksia ja tarpeita ei huomioida, voi koulutuksessa käytettävä teknologia lisätä eriarvoisuutta. Yksi esimerkki haavoittuvuudesta, joita enemmistöopiskelijoille suunnitellut teknologiat voivat kohdata on siirtyminen täysin verkko-oppimiseen huolimatta siitä, että esimerkiksi monilta maahanmuuttajaopiskelijoille puuttui Internet-yhteys ja muut tärkeät tuet COVID-19-pandemian aikana. Lisää tutkimusta tarvitaan ohjaamaan opetuspolitiikkaa ja koulutusta.</p>
<p>Walqui A., Chu H. & Schmida M. 2016, United States. Tutkimuksen loppuraportti,</p>	<p>How can schools support secondary newcomers academically, socially and emotionally?</p>	<p>Tutkimus Exploring Longitudinal Outcomes and Trajectories of English Language Learners</p>	<p>Tutkimuksen perusteella luotu toimintaohje keskittyy ohjelmiin ja käytäntöihin,</p>	<p>- Laajan kielituen tarjoaminen on tärkeää lukio-opinnoissa</p>

<p>Institute of Education Sciences. WestEd, San Francisco</p>		<p>eli ELOTE koostui kahdesta vaiheesta.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli tunnistaa lupaavia ohjelmia ja käytäntöjä, jotka tukevat lukiossa opiskelevia maahanmuuttajia.</p>	<p>joita koulut voivat toteuttaa tukeakseen lukion maahanmuuttajaopiskelijoiden akateemiset ja sosiaalisemotionaalisia taitoja. ELOTE tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kampusohjelmat, joissa uusien tulokkaiden valmistumisprosentti oli keskimääräistä korkeampi. ELOTE:n toisessa vaiheessa kerättiin havaintoja luokkahuoneista, opettajien ja opiskelijoiden ryhmistä sekä haastatella koulun henkilökuntaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opetuksen suunnittelu tukemaan akateemisiä ja kielellisiä taitoja - Kaikkien opiskelijan osaamisen kielten käyttö opiskelussa - Sosioemotionaalisen tukena lukiolaisten kaverisuhteet ja vertais-suhteet merkittäviä - Akateeminen tuki koululta - Opiskelijoiden toisilleen antama tuki esim. tehtävien tekemisessä - Opintojen ulkopuoliset aktiviteetit edistävät kielitaitoa ja kaveri- sekä vertaisuuhteita - Koulun ulkopuolisista tuen mahdollisuuksista kertominen tärkeää esim. järjestötoiminta ym. - Yhteisöllisyys ja ystäväsuhteet, opettajilta saatu tuki ja kannustus - Yhteistyö vanhempien ja opiskelijoiden yhteisöjen kanssa auttaa lukio-opinnoissa - Tulkkaukspalvelujen käyttö vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä
<p>Kulju J. 2016, Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.</p> <p>Artikkeli, Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 74. Jyväskylä, s. 127–144</p>	<p>Yksilön ja yhteisön kielitaitoa – maahanmuuttajaopiskelijoiden kertomuksia kommunikointihalukkuudestaan ja käsityksistään suomesta opiskelukielenä ammatillisessa koulutuksessa.</p>	<p>Tutkia, kuinka maahanmuuttajaopiskelijat kertovat kielitaidosta osana ammatillisen koulutuksen luokkaopetusta</p>	<p>Kerronnallinen haastattelu. Yhdeksää opiskelijaa haastateltu kolme kertaa puolen vuoden välein.</p>	<p>Tutkimus vahvistaa näkemystä kielen käytön yksilöllisen erojen sosiaalisesta luonteesta. Käsitys äidinkielen ylivoimaisuudesta opiskelukielenä voi vaikeuttaa kieltä toisena kielenä käyttävän opiskelijan oppimisprosessia → sosiaalinen tuki käsitysten muuttamiseksi ja kommunikaatiohalukkuuden kehittäminen sosiaalisen ympäristön vastuulla. Kielen käytölle tärkeää on turvallinen tila, joka mahdollistaa ja pakottaa käyttämään sitä. Maahanmuuttotustaisten opiskelijoiden kielenkäytön ja oppimisien yksilöllisiä eroja tulisi huomioida enemmän sekä opetuksessa että tutkimuksessa → nousivat tutkimuksessa esille opiskelua edistävinä tai hidastavina</p>

LIITE 2. TIEDONHAKU JA VALINTATULOKSET

TIETOKANTA	HAKUSA-NAT	HAKUSA-NOILLA SAA-DUT TULOKSET	OTSIKON PE-RUSTEELLA VALITTU	TIIVISTEL-MÄN PERUS-TEELLA VA-LITTU	HYVÄK-SYTYT JULKAI-SUT
EBSCOhost (ERIC-, Education source, Academic search ultimate, Sociology source ultimate)	immigrant*, refugee, mi- grant, second- ary education, vocational ed- ucation, sec- ondary school, trade school, career college, college, sup- port, support- ing, assis- tance, help, guidance, manage, cope, mental health, psychosocial support	6186	31	14	4
	Immigrant, student, sec- ondary educa- tion, voca- tional educa- tion, college, high school,sup- port, manage, guidance	2023	16	7	2
ProQuest	immigrant*, refugee, mi- grant, second- ary education, vocational ed- ucation, sec- ondary school, trade school, career college, college, sup- port, support- ing, assis- tance, help,	609	22	10	2

	guidance, manage, cope, mental health, psychosocial support				
	Immigrant, student, secondary education, vocational education, college, high school, support, manage, guidance	554	13	5	1
Finna	Maahanmuuttaja, opiskelu, koulutus, tuki, jaksaminen, mielenterveys.maahanmuuttajanuori, tukeminen	161	11	4	3
Manuaalinen haku					3
					YH-TEENSÄ: 15

LIITE 3. KUTSUKIRJE I

Hei,

nyt Sinulla olisi loistava tilaisuus päästä vaikuttamaan ja kertomaan siitä, kuinka olet saanut tukea opinnoissasi jaksamiseen ja mitä tukea toivoisit olevan enemmän. Olet osallistunut opintojesi aikana Mitä kuuluu? -koulutukseen, ja kuulisin myös mielelläni Sinun kokemuksiasi koulutuksesta.

Olen sairaanhoitaja ja nyt opiskelemassa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Helsingin Diakonia ammattikorkeakoulussa. Etsin haastateltavia opinnäytetyöhöni, jonka aiheena on maahanmuuttajataustaisten nuorten jaksamisen tukeminen opintojen aikana. **Opinnäytetyön tarkoituksena on saada nuorten ääni kuuluviin. Olisi todella hienoa, jos voisit osallistua haastatteluun ja kertoa omista kokemuksistasi!**

Haastattelu tehdään Teams -sovelluksella ja siihen on hyvä varata aikaa noin tunnin verran. Haastattelu nauhoitetaan, jotta saan vastauksesi oikeassa muodossa talteen. Vastaajista en kerää mitään taustatietoja, haastattelumateriaali tulee vain minun käyttöni ja se tuhotaan heti, kun olen käyttänyt sitä opinnäytetyöhön. Opinnäytetyöstä ei voi tunnistaa ketään.

Mikäli kiinnostuit osallistumaan haastatteluun, ilmoita itsesi mukaan lähettämällä minulle sähköpostia osoitteeseen milla-selina.jokinen@student.diak.fi, niin **sovitaan Sinulle sopiva haastattelu-aika toukokuun aikana.**

Ystävällisesti, Milla-Selina Jokinen

LIITE 4. KUTSUKIRJE II

Hei,

nyt Sinulla olisi loistava tilaisuus päästä vaikuttamaan ja kertomaan siitä, kuinka olet saanut tukea opinnoissasi jaksamiseen ja mitä tukea toivoisit olevan enemmän. Olet osallistunut opintojesi aikana Mitä kuuluu? -koulutukseen, ja kuulisin myös mielelläni Sinun kokemuksiasi koulutuksesta.

Olen sairaanhoitaja ja nyt opiskelemassa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Helsingin Diakonia ammattikorkeakoulussa. Etsin haastateltavia opinnäytetyöhöni, jonka aiheena on maahanmuuttajataustaisten nuorten jaksamisen tukeminen opintojen aikana. **Opinnäytetyön tarkoituksena on saada nuorten ääni kuuluviin. Olisi todella hienoa, jos voisit osallistua haastatteluun ja kertoa omista kokemuksistasi!**

Haastattelu tehdään Teams -sovelluksella ja siihen on hyvä varata aikaa noin tunnin verran. Haastattelu nauhoitetaan, jotta saan vastauksesi oikeassa muodossa talteen. Vastaajista en kerää mitään taustatietoja, haastattelumateriaali tulee vain minun käyttöni ja se tuhotaan heti, kun olen käyttänyt sitä opinnäytetyöhön. Opinnäytetyöstä ei voi tunnistaa ketään.

Mikäli kiinnostuit osallistumaan haastatteluun, ilmoita itsesi mukaan lähettämällä minulle sähköpostia osoitteeseen milla-selina.jokinen@student.diak.fi, niin **sovitaan Sinulle sopiva haastattelu-aika toukokuun tai kesäkuun aikana. Osallistumalla haastatteluun saa Finnkinon leffalipun (Lahjalippu, arvo 15 €).**

Ystävällisesti, Milla-Selina Jokinen

LIITE 5. TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

1) Aloitus

Olen sairaanhoitaja YAMK opiskelija ja teen opinnäytetyötä maahanmuuttotautistaisten nuorten saamasta tuesta opintojen aikana. Haastattelussa esitän kysymyksiä opinnoista, opintojen aikana saamastasi tuesta ja Mitä kuuluu-koulutuksesta. Voinko haastatella sinua näistä aiheista?

2) Opinnot

- Kertoisitko, kuinka pitkään olet opiskellut ja miten se on mielestäsi sujunut?
- Kuinka olet jaksanut opintojen aikana?
- Millaista koulussasi on opiskella?
- Oletko tutustunut toisiin opiskelijoihin?
- Minkälainen yhteishenki teidän koulussa mielestäsi on?

3) Opintojen aikaiset tukitarpeet ja tuen saanti

- Oletko kaivannut tukea opintojesi aikana?
- Tiedätkö, kenen kanssa voit keskustella tai mistä voit hakea opinnoissa jaksamisen tueksi?
- Mistä olet tukea etsinyt?
- Mistä olet tukea saanut?
- Minkälaista tukea toivot opintojesi aikana ja mitä kautta sitä toivoisit saavasi?

4) Mitä kuuluu -koulutus

- Oliko koulutus sinulle hyödyllinen?
- Opitko jotain uutta?
- Mitä aiheita koulutuksesta jäi mieleen?
- Mitä aiheita koulutuksessa voisi sinun mielestäsi olla?
- Vastasiko koulutuksen sisältö sinun tarpeisiisi?

5) Muut mietteet:

- Haluaisitko kertoa vielä jotain opiskelujesi ja jaksamisesi tukemiseen liittyen?

LIITE 6. KYSELYLOMAKE SUOMEKSI

KYSELY OPINNOISSA JAKSAMISESTA

Tämän kyselytutkimuksen tarkoituksena on saada nuorten ääni kuuluviin! Todella hienoa, kun osallistut kyselyyn ja kerrot omista kokemuksistasi.

Tämä kysely on tarkoitettu ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttotauustaisille opiskelijoille. Ensimmäisellä polvella tarkoitetaan tässä sitä, että kyselyyn vastaaja itse on jossain vaiheessa elämäänsä muuttanut Suomeen ja toisella polvella sitä, että kyselyyn vastaajan vanhemmat ovat muuttaneet maahan jo ennen vastaajan syntymää.

Kyselyssä esitetään yhteensä 10 monivalintakysymystä ja 6 avointa kysymystä opinnoista, opintojen aikana saadusta tuesta ja Yeesi Ry:n Mitä kuuluu? -koulutuksesta. Jos et ole osallistunut Mitä kuuluu -koulutukseen, voit jättää vastaamatta sitä koskeviin kysymyksiin (kysymykset 11, 12, 13 ja 14).

Kysely vie aikaasi noin 15 minuuttia, ja siihen vastataan anonyymisti eli nimettömänä ja ilman taustatietoja.

Opiskelen sairaanhoitaja YAMK tutkintoa DIAKissa ja kerään tietoa opinnäytetyötäni varten, jonka aiheena on maahanmuuttotauustaisten nuorten jaksamisen tukeminen opintojen aikana. Keräämäni kyselyn vastaukset säilytetään tietoturvasestasi minun henkilökohtaisella kotikoneella, ja ne hävitetään käytettyäni niistä saatua tietoa opinnäytetyöhöni.

Terveisin, Milla-Selina Jokinen // milla-selina.jokinen@student.diak.fi

Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

1. Miten opintosi ovat tähän mennessä mielestäsi sujuneet? *

- Erinomaisesti
- Hyvin
- Vaihtelevasti
- Opinnot ovat tuntuneet vaikeilta
- En osaa sanoa

2. Oletko tutustunut toisiin opiskelijoihin?

1 = en ollenkaan 10 = paljon * (LIUKUKYTKIN 0-10)

3. Millainen yhteishenki oppilaitoksessa mielestäsi on? *

- Erinomainen
- Hyvä
- Vaihteleva
- Huono
- En osaa sanoa

4. Miten olet mielestäsi jaksanut opintojen aikana?

1 = erittäin huonosti 10 = erinomaisesti * (LIUKUKYTKIN 0-10)

5. Oletko kaivannut tukea opinnoissa jaksamiseen? *

- Usein
- Välillä
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan

6. Tiedätkö, mistä voit hakea tukea ja apua opinnoissa jaksamiseen? *
(MONIVALINTA, jossa voi valita useamman vaihtoehdon)

- Opettajilta
- Terveystieteiden opettajalta
- Kuraattorilta
- Terveystieteiden opettajalta
- Nuorten mielenterveystalosta (nuortenmielenterveystalo.fi)
- Sekasin -chatista (sekasin247.fi)
- Nuorten kriisipisteestä (helsinkimissio.fi)
- Tukinetistä (tukinet.fi)
- Kriisipuhelimesta
- Läheisiltä ja kavereilta
- En osaa sanoa
- Muualta, mistä? (TEKSTIKENTTÄ, johon vastaaja voi kirjoittaa oman vastauksen)

7. Mistä olet hakenut tai hakisit tarvittaessa apua jaksamiseen opintojen aikana? *

(AVOIN KYSYMYS)

8. Minkälaista tukea toivot saavasi opintojen aikana? * (MONIVALINTA, jossa voi valita useamman vaihtoehdon)

- Tukea oppimiseen ja tehtävien tekemiseen opettajilta
- Keskusteluapua terveydenhoitajalta
- Opintojen sujumiseksi opinto-ohjaajan tukea
- Keskustelutukea kuraattorin luona
- Vertaistukea toisilta opiskelijoilta

- Muuta tukea, mitä? (TEKSTIKENTTÄ, jossa vastaaja voi itse kirjoittaa oman vastauksen)

9. Millä muulla tavalla sinun opintojasi voitaisiin tukea? * (AVOIN KYSYMYKSE)

10. Oletko osallistunut opintojesi aikana Mitä kuuluu? -oppitunneille, joilla on käsitelty mielenterveyttä, jaksamista, yhteisöllisyyttä ja avun hakemista?

Jos vastasit EN, voit siirtyä suoraan kysymykseen numero 15

Kyllä / En

11. Oliko koulutus mielestäsi hyödyllinen?

1 = ei ollenkaan

10 = erittäin hyödyllinen (LIUKUKYTKIN 1-10)

12. Mitä aiheita koulutuksesta jäi mieleesi?

(AVOIN KYSYMYKSE)

13. Vastasiko koulutus odotuksiasi?

- Hyvin
- Jonkin verran
- Vähän
- Ei ollenkaan
- En osaa sanoa

14. Toivotko koulutukseen jotain muita aiheita?

(AVOIN KYSYMYKSE)

15. Mikä sinun mielestäsi on tärkeintä opinnoissa jaksamisen kannalta? *

(AVOIN KYSYMYKSE)

16. Tähän voit vapaasti kertoa ajatuksiasi jaksamiseen ja hyvinvointiin liittyen*

(AVOIN KYSYMYKSE)

Kiitos vastauksestasi, olet tärkeä!

LIITE 7. KYSELYLOMAKE ENGLANNIKSI

Survey on coping in studies

The purpose of this survey is to make the voice of young people heard! It's great that you do the survey and share your own experiences.

This survey is intended for students with an immigrant background meaning both first- and second - generation immigrant. The first-generation immigrant means that the respondent him/herself has moved to Finland at some point in his/her life. The second-generation immigrant means that the respondent's parents have moved to the country before the respondent was born.

The survey asks a total of 10 multiple-choice questions and 6 open-ended questions about studies, support received during studies and Yeesi Ry's Mitä kuuluu? -lessons. If you have not attended the Mitä kuuluu -lessons, you can leave the relevant questions unanswered (questions 11, 12, 13 and 14).

The survey takes about 15 minutes and is answered anonymously and without any background information.

I am studying for a YAMK degree in nursing at DIAK and collecting information for my thesis on the topic of supporting the coping of young people with an immigrant background during their studies. The answers to the survey I have collected will be stored securely on my personal home computer and will be discarded after using the information obtained from them for my thesis.

Regards, Milla-Selina Jokinen // milla-selina.jokinen@student.diak.fi

1. How do you think your studies have been so far? *

Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

- Excellent
- Well
- Varying
- Studies have felt difficult
- I can't say

2. Have you get to know other students?

1= not at all 10 = a lot * (LIUKUKYTKIN 0-10)

3. What kind of team spirit do you think there is in the vocational school or in college? *

- Excellent
- Good
- Variable
- Poor
- I can't say

4. How do you think you have coped during your studies?

1 = very poorly 10 = excellent * (LIUKUKYTKIN 0-10)

5. Have you needed support for coping in your studies? *

- Often
- Occasionally
- Sometimes
- Rarely
- Never

6. Do you know where you can get support and help to cope with your studies? * (MONIVALINTA, jossa voi valita useamman vaihtoehdon)

- From teachers
- From a schoolnurse
- From the curator
- From the health station
- About the Youth Mental Health House (nuortenmielenterveystalo.fi)
- From the Sekasin chat (sekasin247.fi)
- About the Youth Crisis Point (helsinki.kimissio.fi)
- About Tukinet (tukinet.fi)
- From a crisis phone
- From loved ones and friends
- I can't say
- Elsewhere, from where? (TEKSTIKENTTÄ, johon vastaaja voi kirjoittaa itse vastauksen)

7. Where have you sought or where would you seek for help with coping during your studies? * (AVOIN KYSYMYS)

8. What kind of support do you hope to receive during your studies? * (MONIVALINTA, jossa voi valita useamman vaihtoehdon)

- Support for learning and doing assignments from teachers
- Discussion assistance from a schoolnurse
- Support from the study supervisor for the smooth running of studies
- Conversational support with the curator
- Peer support from other students

- Something else, what? (TEKSTIKENTTÄ, johon vastaaja voi itse kirjoittaa vastauksen)

9. In what other ways could your studies be supported? * (AVOIN KYSYMYS)

10. Have you participated during your studies Mitä kuuluu? -lessons on mental health, coping, community and seeking help?

If you answered NO, you could go directly to question number 15 *

Yes / No

11. Did you find Mitä kuuluu? -lessons useful?

1 = not at all 10 = very useful (LIUKUKYTKIN 1-10)

12. What topics about lessons do you remember? (AVOIN KYSYMYS)

13. Did the lessons meet your expectations?

- Well
- Somehow
- A little
- Not at all
- I can't say

14. Do you want any other topics for the Mitä kuuluu? - lessons?

(AVOIN KYSYMYS)

15. What do you think is the most important thing for coping in studies? *

(AVOIN KYSYMYS)

16. Here you are free to share your thoughts on coping and well-being *

(AVOIN KYSYMYS)

Thank you for answering this survey, you are important!